



GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Behärskar man flera språk är det inga problem”

Tre modersmåslärares inställning till det egna skolämnets för-och
nackdelar

Jessica Chelala

Inriktning LAU390

Handledare: Ninni Trossholmen

Examinator: Tilman Skowroneck

Rapportnummer: HT11 1120 19



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Behärskar man flera språk är det inga problem – Tre modersmålslärares inställning till det egna skolämnets för- och nackdelar

Författare: Jessica Chelala

Termin och år: Höstterminen 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Ninni Trossholmen/Institutionen för kulturvetenskap

Examinator: Tilman Skowronek

Rapportnummer: HT11 1120 19

Nyckelord: Modersmål, tvåspråkighet/flerspråkighet, språket eller språkens betydelse.

Sammanfattning

Syftet med detta examensarbete är att undersöka vilken betydelse modersmålsundervisning har i skolan samt om det finns eventuella nackdelar med att vara tvåspråkig. Jag vill genom studien få en bild av hur språklärare samt forskning ser på modersmål och två-/flerspråkiga barn. Den empiriska undersökningen baseras på tre kvalitativa intervjuer där jag har intervjuat tre olika språklärare som jobbar från låg- upp till högstadiet.

Jag har kommit fram till att modersmålsundervisning är viktigt på grund av att det stärker barnens identitet och självständighet samt att man får insyn i andra kulturer. Dock finns det nackdelar med att vara flerspråkig och det är att man känner sig förvirrad och vet inte vilken kultur man tillhör. Det finns risk att det ena språket får större betydelse än det andra.

Det är av stor betydelse för läraryrket att ha kunskap om flerspråkighetens för- och nackdelar för att man skall som pedagog bemöta flerspråkiga elever på ett professionellt sätt och därmed kunna tillfredsställa deras behov.

Förord

Först och främst vill jag tacka alla som på något sätt hjälpt mig med denna uppsats.

Ett stort tack till min handledare Ninni Trossholmen som alltid har funnits där, gett mig goda råd, väglett mig samt varit väldigt hjälpsam under processens gång.

Jag vill även tacka alla mina intervjupersoner som har tagit sin tid att besvara mina frågor. Deras svar har varit mycket givande för att kunna utföra min undersökning.

Stort tack till Er.

Göteborg, december 2011.

Jessica Chelala

Innehållsförteckning

INLEDNING	5
BAKGRUND	5
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	6
BEGREPPSDIFINITIONER	6
FÖRANKRING I STYRDOKUMENT	7
TEORI OCH TIDIGARE FORSKNING	8
SOCIOKULTURELLA TEORIN	8
<i>Chomsky och Piaget</i>	10
KULTUR OCH IDENTITET	10
SPRÅKETS BETYDELSE	11
FLERSPRÅKIGHET MED SVÅRIGHETER	13
MODERSMÅL.....	14
<i>Att definiera tvåspråkighet och modersmål</i>	17
MODERSMÅLSUNDERVISNING	17
METOD	18
RESULTATREDOVISNING.....	20
SKOLANS MILJÖ	20
FÖRÄNDRINGAR UNDER DEN TID INTERVJUPERSONERNA ARBETAT.....	21
FÖRDELAR MED TVÅSPRÅKIGHET	21
FINNS DET ÄVEN NACKDELAR?	22
ATT LÄRA SIG MODERSMÅLET.....	23
KAN ETT AV SPRÅKEN BLI UNDERORDNAT?	24
SPRÅK ATT FÖREDRA	24
VIKTIGASTE SPRÅK	24
LÄRARNAS TANKAR OM MODERSMÅLSUNDERVISNINGEN	24
ETT SPRÅKS BETYDELSE FÖR ATT LÄRA SIG ANDRA SPRÅK	25
FÖRÄLDRARNAS BETYDELSE OCH INVERKAN PÅ MODERSMÅLSUNDERVISNINGEN	26
ANALYTISK DISKUSSION	26
KULTURELLA SKILLNADERS BETYDELSE.....	26
SPRÅKET	28
<i>Modersmålets betydelse</i>	30
<i>Modersmålsundervisning</i>	32
SKOLANS MILJÖ	33
SAMMANFATTNING	34
FRAMTIDA FORSKNING.....	34
REFERENSLISTA	35
BILAGA.....	36
INTERVJUFRÅGOR TILL SPRÅKLÄRARE	36

Inledning

När jag började i lärarutbildningen insåg jag att vad som sker i de lägre åldrarna har en avgörande roll för barnens personlighetsutveckling. Pedagogernas roll är att få barnen att känna sig trygga samt att ge barnen en stark identitet. Som blivande lärare kommer jag att möta barn som talar två eller flera språk. Jag har varit mycket intresserad av ämnet modersmål och flerspråkiga barn och har känt ett djupt intresse för det eftersom jag själv är flerspråkig. Jag är född och uppvuxen i Sverige men är ursprungligen från Libanon och talar både arabiska och svenska flytande. Därför anser jag att det är ett viktigt ämne för mig att ha kunskap om flerspråkighetens betydelse för att på ett professionellt sätt hantera hur jag skall arbeta med dessa barn.

Ladberg påpekar att språket inte enbart är en del av ett liv utan en bro mellan människor. Vi människor behöver ett språk för att förstå och bli förstådda och på så sätt kan vi möta andra människor. Författaren menar att man behöver ett språk i varje situation men behöver inte vara samma. (Ladberg 2003:7)

Under mina verksamhetsförlagda utbildningsperioder (VFU) har jag varit på två olika skolor. På den senaste skolan har jag mött många elever med enbart etniskt svensk bakgrund och elever med annan etnisk bakgrund än svensk. Jag kände redan då att jag vill jobba med flerspråkiga barn och då jag har lite förförståelse valde jag att jag fördjupa mig mer i ämnet.

I min uppsats kommer jag att fokusera på språkets betydelse, modersmålets betydelse och för- och nackdelar med att vara tvåspråkig/flerspråkig

Bakgrund

Sveriges Radio skildrar under rubriken *Bakgrund om modersmålsundervisning* lite kort om modersmålsundervisning. De barn/elever som har ett annat modersmål än svenska har rätt till modersmålsundervisning i både grund- och gymnasieskolan. För att kunna få modersmålsundervisning behövs det en lämplig lärare samt att det skall vara minst fem barn/elever i gruppen. Modersmålsundervisning är frivilligt och inte obligatoriskt men kommunerna är skyldiga att ordna en sådan undervisning för alla elever som har ett annat språk än svenska i det vardagliga talet. Elever har även rätten och möjligheten att få studiehandledning i andra ämnen på sitt modersmål. (www.sverigesradio.se)

Sveriges Radio berättar att antal elever som är behöriga till modersmålsundervisning ökar oavbrutet. Läsåret 2006/2007 var det ca 1500 000 elever vilket motsvarar 15,4% elever av alla grundskolelever med ett annat modersmål än svenska och var behöriga till modersmålsundervisning, jämfört med ca 110 000 vilket motsvarar 11,6% tio år tidigare. (www.sverigesradio.se)

Under läsåret 2006/2007 var arabiska, finska, albanska, spanska, persiska och bosniska/kroatiska/serbiska de största modersmålen i grundskolan. Detta var mätt med antalet elever som deltog i undervisningen. (www.sverigesradio.se)

Paulin inleder boken "Mer än ett modersmål", med hemspråk i ett historiskt perspektiv. Hon menar att hemspråksundervisning kan vara undervisning i och på språket.

Hemspråksundervisning är frivilliga och väljs tillsammans med föräldrarna. (Skolverket 1993)

Ladberg menar att modersmålet som ett skolämne skiljer sig från andra ämnen i skolan. Ämnet är frivilligt och schemalagt efter ordinarie skoltid därför är det beroende av elevernas och föräldrarnas motivation. (Ladberg, 2000:182-183, A)

Ladberg (2000) påpekar att modersmålet får enbart en eller två lektionstimmar i veckan och att det ibland kan vara ännu mindre. Författaren menar att det är lite tid för att eleverna skall kunna utveckla både talspråk och skriftspråk. (Ladberg 2000:184, A)

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur tre modersmålslärare som undervisar i tre icke germanska språk ser på modersmålsundervisning och dess betydelse för barn från icke etniskt svenska familjer. Hur förhåller sig dessa lärare till följande frågeställningar:

- Vilken betydelse har modersmålsundervisning i skolan?
- Finns det eventuella nackdelar med att vara tvåspråkig?
- Finns det risk för att det ena språket får större betydelse än det andra?

Begreppsdefinitioner

Under denna rubrik beskriver jag hur jag förhåller mig till mina nyckelord och begrepp. Jag vill berätta vad jag menar med modersmål, tvåspråkighet/flerspråkighet, språket eller språkens betydelse och på så sätt får du som läsare en övergripande förklaring till begreppens betydelse.

Modersmål

Modersmål är det språket som ett litet barn talar först. När en person har lärt sig ett ytterligare språk blir det ett andra språk. Skolverket definierar modersmålet som en stor betydelse för barnets identitet och självkänsla. Den är även grunden till barnets förmåga till inläring. Barnet har även lättare att lära sig andra språk. (Skolverket: www.modersmal.skolverket.se)

Tvåspråkighet/Flerspråkighet

Tvåspråkighet/flerspråkighet är att, förutom att behärska sitt modersmål, kunna tala ett andra språk eller flera flytande. Det finns inga begränsningar till hur många språk individen kan tala. Den som talar fler språk använder dem olika på grund av situationer den hamnar i. Det är även till stor fördel för samhället att många människor är flerspråkiga. (Jfr Ladberg 2003)

Språket eller språkens betydelse

Språk är kommunikation, ett sätt att kommunicera och samtala med andra människor. Barn som talar flera språk anses inte som språkbegåvade barn utan mer som barn med behov av att tala ett eller flera språk. (Ladberg 2000:109, A)

Förankring i styrdokument

Följande dokument använder jag som riktlinjer i grundskolan:

Skolans värdegrund och uppdrag

Förståelse och medmännisklighet

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där. (Läroplanen, 2011:7)

En likvärdig utbildning

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför ska undervisningen aldrig utformas lika för alla. (Läroplanen, 2011:8)

Skolans uppdrag

Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga (Läroplanen, 2011:9)

Övergripande mål och riktlinjer

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola

- Kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt (Läroplanen, 2011:13)
- Kan samspela i möten med andra människor utifrån kunskap om likheter och olikheter i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia
- Kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud (Läroplanen, 2011:14)

Moderna språk

Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Att ha kunskaper i flera språk kan ge nya perspektiv på omvärlden, ökade möjligheter till kontakter och större förståelse för olika sätt att leva. Kunskaper i flera språk ökar också individens möjligheter att ingå i olika sociala och kulturella sammanhang och att dela i internationellt studie- och arbetsliv. (Läroplanen, 2011:76)

Modersmål

Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå

och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden. (Läroplanen, 2011:87)

Styrdokumentens syfte med modersmål

Undervisningen i ämnet modersmål ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om sitt modersmål. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tal- och skriftspråk så att de får tilltro till sin språkförmåga och kan uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften. Undervisningen ska bidra till att eleverna erövrar kunskaper om modersmålets uppbyggnad och blir medvetna om modersmålets betydelse för det egna lärandet i olika skolämnen. (Läroplanen, 2011:87)

Genom undervisningen i ämnet modersmål ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att

- formulera sig och kommunicera i tal och skrift,
- använda sitt modersmål som ett medel för sin språkutveckling och sitt lärande,
- anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang,
- urskilja språkliga strukturer och följa språkliga normer,
- läsa och analysera skönlitteratur och andra texter för olika syften, och
- reflektera över traditioner, kulturella företeelser och samhällsfrågor i områden där modersmålet talas utifrån jämförelser med svenska förhållanden. (Läroplanen, 2011:87)

Teori och tidigare forskning

I detta kapitel lyfter jag fram vikten med den sociokulturella teorin, kultur och identitet, språkets betydelse, flerspråkighet med svårigheter, modersmålet och modersmålsundervisning.

Sociokulturella teorin

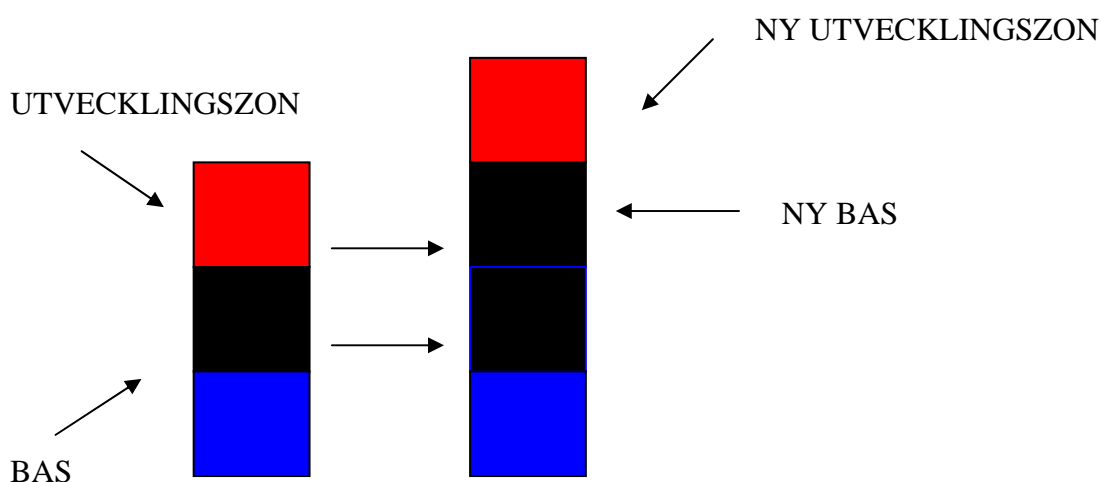
Silwa Claesson skriver i sin bok *Spår av teorier i praktiken* om Vygotskij och den sociokulturella inriktningen. Hon skriver att Vygotskij fokuserade mycket på den sociala miljön och dess inverkan på människors sätt att lära och att deras utveckling är beroende av miljön de växer upp i. Claesson ger ett exempel med en sibirisk bonde i sin bok. Detta använder hon för att visa på Vygotskijs tankar om språkets betydelse för lärandet. När en sibirisk bonde tar tåget till Moskva för första gången känner han sig antagligen bortkommen. Han vet inte hur han skall uppföra sig och han har inte ord för att sätta namn på allt han ser. Miljön där han har vuxit upp har gett bonden en begränsad kunskap som enbart rör hans egen sfär. När bonden kommer till den nya miljön i storstaden räcker hans kunskap inte längre till för att beskriva vad han ser. (Claesson, 2007:31)

Inom den sociokulturella teorin ligger inte fokus på barnets uppfattning om omvärlden utan det är sammanhanget runtomkring barnet som är i fokus för lärandet. Barn lär sig i samband med sociala processer, så som tänkande, talande och handlande. (Claesson, 2007:32)

Exemplet med bonden visar på hur miljön runtomkring oss spelar en stor roll för den kunskap vi kan ta till oss och vår utveckling. Det vi lär oss är beroende av det vi måste veta för att överleva i miljön där vi befinner oss. Genom att utsätta elever för nya miljöer ger vi dem en

större kunskap och hjälper dem att utvecklas. Det andra exemplet visar på hur viktigt det är att undervisningen ligger på rätt nivå. Klassrummet i skolan kan jämföras med den trygga zonen där eleverna har som störst möjlighet att utvecklas och lära.

Inom den sociokulturella inriktningen tar Claesson upp begreppet zone of proximal development, den proximala utvecklingszonen på svenska som innebär att i varje lärande situation finns det en zon där personen som lär sig kan utvecklas. En simlärare som tillsammans med sin elev övar bentag i den djupa delen av en bassäng håller sig inom denna zon. En simlärare som däremot slänger i sin elev i den djupa delen, efter att enbart tränat torrsim på land, går utanför zonen. I den första situationen har eleven en stor möjlighet att lära sig något. I den andra situationen, när eleven hamnar utanför zonen har hon nästan ingen chans att lära sig simma. (Claesson, 2007:32)



Partanen, P., (2007:52)

Figuren ovanför förklarar begreppet den proximala utvecklingszonen som Vygotskij har beskrivit. Den basen som visas i figuren är den självständiga kompetensen. Vygotskij menar vidare att det finns ett område som kallas för utvecklingszonen och den ligger precis ovanför basen. Det innebär att eleven med stöd av en kamrat eller en vuxen kan klara av en uppgift med en högre svårighetsgrad. När eleven har arbetat med nya utmaningar och klarat av dem sker en ny utveckling och därmed bildas en ny bas, som visas i den högra delen av bilden. För att eleven skall utvecklas inom ett visst område måste den få nya utmaningar annars stannar den upp i den nivån den ligger på. Eleven skall inte heller få svåra utmaningar som ligger ovanför sitt utvecklingsområde och utsätts för överkrav. (Partanen, 2007:52)

Vygotskij (citerad i Partanen 2007:35-39) antyder att språket är tänkandets sociala verktyg för att kunna förstå världen vi lever i. Han menar att språket och tänkandet byggs upp i den sociala värld som innesluter barnen. Beroende av vår omgivning färgas våra tankar och vårt språk ständigt och detta sker mellan barnet och föräldern, mellan individen och kulturen, och i samhället. *Det är svårt för oss vuxna att veta när spädbarnets språkutveckling börjar men det tänker i sitt handlande. Spädbarnet smakar, rör, doftar, smeker, slår, iakttar, känner – genom sina sinnesintryck upprättar spädbarnet en relation till sin omgivning.* (s.36) Hjärnan är ett system som fungerar efter att anpassa sig till de utmaningar vi möter i livet. Människan har skicklighet att anpassa sig och utveckla nya färdigheter och det är tack vare hjärnan som det finns hopp om att göra det. Språkets användning är viktigt i det sociala sammanhanget och detta påverkas av vårt tänkande. (Partanen, 2007:35-39)

Partanen (2007) anser att föräldrar spelar en stor och avgörande roll för barnets utveckling. Det är viktigt för barnet att uppleva vad föräldern menar med saker och ting som den uppmärksammas på. Det är betydelsefullt att ha en mening med det man säger och att man omsätter det i ord och ting eftersom det är viktigt för barnet att förstå det i ett sammanhang för att kunna använda det praktiskt i kommunikation och i sitt lärande. (Partanen, 2007:40)

Vygotskij menar att när man övergår från det muntliga till det skriftliga komplicerar man barnens språk. Det muntliga språket är snabbare än det skriftliga. Det barnet berättar på 4-5 minuter muntligt, tar ca 15-20 minuter skriftligt. Man anser inte att skriftspråket bär med sig stora svårigheter på grund av att det har sina lagar, vilket skiljer sig från det muntliga språkets lagar. (Vygotskij, 1995:53, 69-71)

Hultinger & Wallentin hävdar att det är viktigt för barn att de får delta i olika typer av språkligt samspel med vuxna och andra människor. Vygotskij menar att all inläring sker i samspel med andra. Med andra menar han med sina föräldrar, syskon, kamrater och läraren. Han ser inläringen som en samarbetsprocess där barnet får möjlighet att lösa och klara uppgifter i samspel med andra än att inte klara den själv. *Det barnet kan göra tillsammans med en vuxen idag kan det göra själv i morgon.* (Hultinger & Wallentin, 1996:81)

Chomsky och Piaget

Chomsky anser att det finns en medfödd språktilläggande mekanism som kallas för LAD=Language Acquisition Device. Han menar att utan den hade barn inte kunnat lära sig ett språk utan undervisning. Med hjälp av denna mekanism har barn möjlighet att bygga upp egen grammatik samt egna meningar. Den grammatiska förmågan som barn har och föds med, gör att det blir lättare för dem att strukturera språket. (Håkansson, 1998:11)

Piagets kognitiva inläringsteori bygger också på det som kan vara medfött. Men han hade en annan syn och uppfattning än vad Chomsky hade. Den stora skillnaden mellan dessa två är att Chomskys inläringsteori bygger på utvecklingen av grammatiska strukturer medan Piagets inläringsteori bygger mer på ordinläring och begreppsbildning. (Håkansson, 1998:14)

Kultur och identitet

Ladberg (2000, A) antyder att identitet handlar om samhörighet och tillhörighet. Samhörighet bestämmer hur man uttrycker sig och kan även betyda förtroende. Författaren menar att man anpassar sitt sätt att tala beroende på vem man talar med. Man talar inte på samma sätt som när man pratar med sin mormor eller en barndomsvän och denna anpassning sker automatiskt utan att vi ens tänker på det. Ett barns språk är förknippat till den människan den hör ihop med därför är det viktigt att veta hur man skall tala med barn eftersom de lär sig tala efter de människor de älskar och beundrar. Kamraterna spelar även en stor roll för barnets språk och hur den kommer att utvecklas. Även självförtroendet spelar en stor roll då den är avgörande för språkets användning. *Ett barn som är stolt över sin identitet blir modigare språkligt.* (s.128) Ladberg menar att om man vågar ge sig in i samtal och uttrycker sig på olika sätt, har man som ett barn bra utgångspunkter att utveckla sitt språk. (Ladberg, 2000:124-128, A)

Ladberg (2000, A) hävdar att för att förstå flerspråkigheten måste man inse att både språk och identitet hör ihop. *Identitet handlar om vem jag är och vilka jag hör ihop med – och hur andra bemöter mig.* (s. 115) Ladberg berättar om flera barn som har haft det lite svårt när det gäller det sociala i skolan och det beror bland annat på att de har blivit retade på grund av att de bröt på svenska. Då har barnen gett upp modersmålet och slutat att prata det av sociala skäl och för att bli accepterade och kunna vara en del av gruppen. Det är även viktigt att man stärker barnens identitet. Ladberg berättar om en bibliotekarie som jobbar på att stärka barnens identitet. De brukar ha biblioteksvisningar för alla 6 åringar i alla förskolor. Innan de olika grupperna kommer på visning/besök tar de reda på vilka olika språk som talas i gruppen. Sedan brukar de visa böcker för barnen och det är inte endast svenska böcker utan även någon bok på varje språk som talas i gruppen. Det kan exempelvis vara arabiska, finska, turkiska och flera andra. På så sätt blir barnen glada eftersom även om de inte kan läsa boken så känner de igen den på sitt eget språk. Exempelvis utgår jag ifrån att det arabiska alfabetet ser annorlunda ut. Ladberg menar vidare att det är även viktigt för de svenska barnen att se att det är naturligt att läsa en arabisk bok likväl som en svensk. Det kan bli lättare för barnet att låna en bok på arabiska eller båda språken utan att bli retad av kamraterna. (Ladberg, 2000:115,118, A)

Språkets betydelse

Språkens fyra funktioner är att:

- Kommuniera
- Tänka, lära
- Uttrycka identitet
- Förmedla kultur (Ladberg, 2000:124, A)

Ladberg (2003) hävdar att barn kan lära sig hur många språk som helst och det finns ingen begränsning till hur många. Hon menar att barn med flera språk lär sig tidigt hur man ska använda språken och i vilket sammanhang. Dock förekommer det ofta att man blandar språken vilket är naturligt. För att barn ska lära sig språk måste det vara viktigt för dem och det innebär att barnen behöver språket för att kommunicera med personer som står de nära. Beroende på vad och vilka man pratar med, utvecklas både barn och vuxna som talar flera språk på olika sätt. Det är viktigt hos den flerspråkige att behärska språken tillräckligt bra i de sammanhang där det språket används. Ladberg tyder på att man växlar språk efter kunskaper. Med andra ord menar författaren att om ett barn inte kan ett ord på ett språk kan det ta hjälp av ett annat som exempelvis "Kan jag få... pluma [penna]?" Modersmålslära i förskolor och skolor lägger ofta in svenska ord som *planering*, *rast* och *samling* i sitt språk eftersom de inte har lärt sig motsvarande ord på sitt eget språk. Det kan hända att det inte finns något motsvarande ord eftersom företeelsen inte finns i den andra kulturen. (Ladberg, 2003:26-32) Dock menar författaren att svenska språket är det språket som talas i arbetslivet. Det är få yrken som renskötare, tolk och modersmål som är knutna till ett annat språk och som man kan prata sitt modersmål. (Ladberg, 2000:77, B)

Det är inte språkliga faktorer som gör det svårt för barnen att lära sig eller använda ett språk utan det är andra faktorer som:

- Barnet kan ha få tillfällen att tala språket.
- Språket kanske inte är tillräckligt känslomässigt viktigt för barnen.
- Barnet kan vara blockerat av sorg, otrygghet, eller känslomässiga konflikter.
- Barnet kan ha mött negativa reaktioner som får det att undvika språket, eller undvika att vara flerspråkig.

- *Barnet har lärt sig att man inte bör tala detta språk utan ska hålla sig till ett annat språk.* (Ladberg, 2003:32)

Ladberg anser att barn i förskolan kan klara sig långt med ett samtalsspråk till vardagen men när de kommer till skolan krävs det att barn ska kunna följa med i undervisningen och ha tillräckliga med språkkunskaper för att det skall fungera. Ju äldre barnet blir desto större krav ställs på språket som är en redskap för tänkande och inläring. Genom att utveckla modersmålet stärks det svenska språket. Det är ett stort stöd för barn när lärare som talar modersmålet befinner sig i barnens vardag eftersom det underlättar undervisningen och hjälper eleverna med förståelsen av det svenska innehållet. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg hävdar att språket bär vi med oss hela tiden och den används överallt även i matematik och idrott. I matematiken måste eleverna lära sig termerna på svenska och i idrott måste dem lära sig svenska regler och termer och ha kunskap om kläder och utrustning för olika sporter och olika slags kläder. När man har musik i skolan, brukar man sjunga sånger om svenska händelser, svenska växter m.m. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg anser att språk uppfattas som viktiga och oviktiga kunskaper. Det som spelar mindre roll inom språket är uttal och grammatik och det som uppfattas som viktigast är ordförrådet, snabbheten och läsförmågan. För att klara studierna bra är det viktigt att man läser snabbt och läsning är grunden för det mesta i skolan. Många svenska barn börjar läsa redan vid 4-5 årsålder eftersom de är uppfostrade med barnböcker och serietidningar, mjölkpaket på matbordet, namnskyltar i förskolan m.m. De får intresse för läsning och upptäcker så småningom att det är värdefullt och spännande att läsa. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg berättar om ett ämne som finns för just de barnen som inte har svenska som modersmål. Barnen behöver bli undervisade som hör till den språkliga basen och därför finns ämnet Svenska som andra språk som också kan kallas för "Svenska 2". (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg (2000, A) anser att ha ett funktionshinder hindrar inte dessa individer från att kunna tala flera språk. Att vara begåvningshandikapp innebär dock inte att man har svårare än andra att lära sig flera språk. Om människorna runt omkring barnet som det älskar, leker, talar olika språk, kommer barnet att lära sig dessa språk så länge vi inte hindrar det. Ladberg menar att det som skiljer ett funktionshindrat barn från icke funktionshindrat är att de är mer beroende av ett språkligt inflöde. (Ladberg, 2000:50-51, A)

Ladberg (2000, A) anser att för att få hög status i ett samhälle bör man kunna det språket som talas. Då får man språket hög prestige och status. Hon menar att det finns två världsspråk i världen, engelska och spanska, som har ganska hög prestige internationellt. Ladberg menar vidare att det svenska språket har en hög status i Sverige men inte utanför landet. Många flyktingar som kommer till Sverige har en baktanke med att lära sina barn ett världsspråk som engelskan eftersom de aldrig mer kommer att tala det svenska språket om de flyttar från landet. (Ladberg, 2000:20, A)

Ladberg skriver att de flesta språkforskare som har studerat språk runt om i världen har gjort en bedömning att barn växer upp med ett eller flera språk, och att det varken är fel att vara enspråkig eller flerspråkig. *Det som blir lidande i en språkligt torftigt miljö är i första hand utbyggnaden, inte basen.* (s.77) Barn kan lära sig olika språk men ändå komma upp till den nivån som den kan på ett. (Ladberg, 2000:77, A)

Kommunikation är både språkets mål och dess medel. (s.102) Barn lär sig ett eller flera språk för att kunna kommunicera med sina nära och kära. Barnet börjar tala när det är ca 1 år därför är perioden mellan 1-3 år viktigt, eftersom det är då barnet utvecklar sitt uttal från att tala enstaka ord till meningar. Det är viktigt för barnet att bli bekräftat när det bemöts och att det får svar på det det försöker säga. Det är i den perioden som barnet behöver mest stöd och någon som det känner igen för att kunna kommunicera. (Ladberg, 2000:102-104, A)

Hultinger & Wallentin (1996) diskuterar om det Olga Dysthe (1993) skriver i sin avhandling om det dialogiska rummet, där kunskapen bygger på elevens egen språkliga produktion i tal och skrift. Hon hävdar, att för att det ska ske ett aktivt lärande, bör det finnas en ständig dialog där elevernas tankar och uppfattningar uttrycks i både tal och skrift. Läraren bör aktivt stötta eleverna i deras språk för att förstå det nya. (Hultinger & Wallentin, 1996:84)

Hultinger & Wallentin (1996) anser att temaarbete är ett moment i skolan som är roligt att arbeta med och är som att resa tillsammans. Det som är bra med temaarbete är att man utvärderar och diskuterar hela tiden. Eleverna kommer på nya idéer och lösningar för hur man kan komma vidare med arbetet. Det får eleverna att tänka själva och bli delaktiga i det de gör. Men temaarbete uppfattas även som jobbigt och med svårigheter säger författarna. Man är rädd att man inte ska hinna med kurserna och det blir tryggare att hålla sig till läroböcker. Man kan inte hitta fakta om invandrarländerna och det saknas bra läroböcker. (Hultinger & Wallentin, red. 1996:123)

Nordheden (1996) beskriver hennes arbete i en klass med många invandrarbarn. Religion har en ansats att hålla samman människor och får de att utveckla sitt tänkande. Att ha en klass som representerar olika länder och samtidigt kunna lära sig något av varandra är ett självklart men det kommer inte av sig själv. En individ är en individ med egen vilja. Det är viktigt för en individ att lära sig att man får ta egna konsekvenser för de handlingar man gör, om de är fel. Invandrarbarnen kommer från olika länder där kulturen är annorlunda samt tänkandet. En tanke hos dem är att familjen och gruppen är det viktigaste och att individen tillhör gruppen och inte sig själv. (Hultinger & Wallentin, red. 1996:54-55)

Flerspråkighet med svårigheter

Ladberg (2003) talar om problem som kan uppkomma i grupper. Det är svårt för ett barn att hävda sig på ett nytt språk. En elev uppfattas som okunnig när den är osäker i sitt sätt att uttrycka sig och som stakar sig och letar efter ord. Även om kunskaperna finns och det är bara språket som gör att det språkliga uttrycket saknas. För att förstå undervisningen och läroböckernas texter krävs det att ha förkunskaper inte enbart språkligt utan även kulturellt. I ämnen som samhällsorienterade och naturorienterade är det viktigt att ha tillräckligt med kunskap om "det svenska" och det är för att förstå vad den nya kunskapen består av. Eleverna har helt andra erfarenheter av typiskt svenska fenomen och därför kan det bli svårt att förstå innehållet i boken. Det som kan bli ännu svårare att få begrepp om är abstrakta kunskaper om samhället om t.ex. politiska system. Vad är en stat i svensk mening – och i somalisk? Man har förstått och fått inblick i att samhällsorientering är ett av de svåraste ämnen i skolan för elever som kommer från ett annat land. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg hävdar att enspråkiga vuxna oftast oroar sig över om barnen framför allt använder ord från olika språk i samma mening. Oron uppkommer på grund av att man tror att barnen inte kommer att lära sig ett språk ordentligt. För den flerspråkig finns det alltid ett språk som

känns mest naturligt att prata i vardagen och det är oftast modersmålet. Språkväxlingar uppfattas också som irritation av enspråkiga vuxna. De tycker att det låter slarvigt eller okunnigt och även att de känner sig utestängda och de kan få misstankarna att man pratar om dem. Funderingar uppkommer, när andra människor byter språk i konversationen när man befinner sig i samma krets. Man förstår kanske inte orsaken till varför personerna byter språk. (Ladberg, 2003:26-32)

Ladberg menar att vara i en flerspråkig miljö är inte detsamma att vara i en enspråkig miljö. Det blir naturligt för barnen att använda alla sina språk om omgivningen peppar upp flerspråkighet och ser det som självklart och värdefullt. Hon menar att i svenska miljöer ses ett språk som det naturliga och pratas det flera språk, anses det som besvärligt. (Ladberg, 2003:26-32)

Barn som lär sig ett nytt språk och inte behärskar det riktigt kan uppleva språket som ansträngande och något helt annat än att studera på sitt modersmål. Det är inte bara språket som eleven ska lära sig utan även innehållet och då blir det "dubbelt" arbete i skolan jämfört med barn som har modersmålet svenska. Allt går dessutom mycket långsammare att förstå på ett nytt språk eftersom man inte har den förförståelsen som krävs. Eleven måste hela tiden tänka på meningen flera gånger när läraren pratar och de kan lätt tappa sammanhanget. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg påpekar att allt tar längre tid när språket är nytt:

- Att lösa räkneuppgifter
- Tänka ut svar på lärarens frågor,
- Läsa läxor
- Skriva ner läxuppgifterna i anteckningsboken osv. (Ladberg, 2003:178)

På grund av dessa faktorer krävs det mer koncentration bland flerspråkiga än bland svenska barnen. Det är lätt för en lärare att tro på koncentrationssvårigheter hos det flerspråkiga barnet när det egentligen handlar om språksvårigheter. (Ladberg, 2003:177-181)

Ladberg menar att det förväntas av eleverna att ha en språklig bas och ett vidgat ordförråd för att kunna följa med i undervisningen och förstå. Alla elever har kanske inte kommit upp i den nivån för att riktigt följa med och begripa undervisningen och det gör elevens inlärn timer till dubbelt arbete. Det tar alltid längre tid för den nyinvandrade att tala och förstå. (Ladberg, 2000:156, A)

Modersmål

Ladberg (2000, A) skriver att modersmålet för både föräldrar och barn är en nödvändighet. Hon menar att barnen behöver tala modersmålet för att de senare i livet när de blir vuxna skall kunna kommunicera med familjen och släkten. Det första språket för barnet är det viktiga för att det skall kunna reflektera, tänka och få in nya kunskaper. Enligt Ladberg är trygghet ett viktigt begrepp i modersmålets betydelse för de yngre barnen och det är det som behöver störst stöd från vuxna. Därför är det viktigt att barnen är i kontakt med modersmålet ständigt. Det är alltid svårt för ett litet barn att komma till en ny miljö där språket och allt annat är okänt. Det är till en stor fördel att ha vuxna runt omkring som kan förklara och hjälpa barnet med att berätta vad som kommer att ske. Ladberg menar att det är skrämmande för barn att hamna i en ny miljö och att det alltid finns speciella tillfällen för den rädslan. *Speciellt gäller det om barnet redan förutom varit utsatt för emotionella påfrestningar, under familjens flykt*

eller ett liv i krig eller terror. Föräldrarnas dödsfall, frånvaro eller depression kan också ha givit själsliga sår som gör barnet ömtåligt. (s. 181) (Ladberg, 2000:180-181, A)

Modersmål är mycket viktigt för barnens identitets-, kunskaps- och språkutveckling. Modersmålet skall vara integrerat i den vardagliga verksamheten och skall ingå i förskolans och skolans aktiviteter. Modersmålet är inte förankrat i en viss åldersgrupp utan ju tidigare man börjar med det desto mer chans har man att utveckla sitt språk. Man har olika förutsättningar på förskolan och det gäller att ta vara på dem:

- *Antal olika språk som talas i barngruppen*
- *Antal barn med samma modersmål*
- *Om barnet har möjligheter att leka med barn som talar samma modersmål*
- *Pedagogernas språkliga kompetens*
- *Avsaknad av barn eller vuxna som talar samma modersmål*
- *Tillgången till ambulerande modersmålspedagoger.* (Myndigheten för skolutveckling 2008:25)

Inom förskolan jobbar många bland annat som ambulerande modersmålspedagoger vilket innebär att man åker till olika förskolor i kommunen där man träffar barnen en eller flera gånger i veckan. Som modersmålspedagog hinner man inte delta i regelbundna planeringsmöte därför är det viktigt att i början av varje termin sitta med en ordinarie personal och ta upp målsättningar för den kommande terminen för att sedan på slutet utvärdera arbetet. Modersmålspedagogen har i uppgift att delta i olika situationer som berör barnens vardag, till exempel:

- **Leken** – Det är viktigt här att man deltar i leken för att barnet ska utveckla lekspråket och dess begrepp. Man tränar många olika moment i leken, finmotorik, grovmotorik, sociala samspelet m.m.
- **Sagor** – Det är en viktig del i pedagogens arbete, därför är det viktigt att man har det inplanerat i sin tid.
- **Musik, sång, rim och ramsor** – Det är betydelsefullt att barnen får en förtydligande vad gäller texters innehåll, ord och begrepp. Om sången som sjungs finns på modersmålet kan man översätta det för att barnen ska förstå innehållet i texten.
- **Skapande verksamhet** – Det är ett moment där barnen bland annat målar, leker med lera och det finns mängder med begrepp i dessa aktiviteter. Här har man i uppgift att ta vara på möjligheter till samspel och utöka ordförrådet.
- **Vardagssituationer** – Genom dialog med barnen med olika rutinsituation som t.ex. påklädning, blöjbyten, handtvätt m.m. utökar barnens ordförråd och språkutveckling.
- **Måltiden** – Det är ett tillfälle för att tillsammans med pedagoger diskutera i mindre grupp om olika saker. Det kan vara om händelser som har hänt under dagen eller om maten som serveras till lunch samt namnge bestick. Här har även modersmålspedagogen möjlighet att samtala med barnen om hemmets mattraditioner på modersmålet.
- **Utevistelser och naturupplevelser** – Modersmålspedagogen har en viktig roll när barnen är ute och promenerar, befinner sig gården, är i parken, skogen m.m. Det finns olika ord och begrepp som används hela tiden och alla kulturer har inte samma

förhållande till natur. Modersmålspedagogens roll blir här att förklara syftet med utevistelsen.

- **Studiebesök, besök i biblioteket, teater och utflykter** – Det finns många situationer som man bör ta vara på. Detta kan man arbeta med före- och undertiden eller efter själva upplevelsen. Det är inte alltid möjligt för en ambulerande modersmålspedagog att följa med på dessa besök men då är det viktigt att han/hon följer upp besöket när den kommer tillbaka.
- **Temaarbete** – Det är angeläget för modersmålspedagogen att delta i temaarbeten för då har barnet tillfället att använda både modersmålet och det svenska språket i ett mer situationsberoende språk. I detta moment kan man ge barnet förförståelse för ämnet samt arbeta med olika begrepp på modersmålet och på så sätt utvecklar och tillväxer möjligheten att tillägna sig ett mer kognitivt lärande innehåll. Böcker, sånger och annat som tillhör temat kan väljas av modersmålspedagogen för att förstärka förståelsen av innehållet.
- **Inskolning och föräldrakontakt** – Många nya föräldrar som kommer till Sverige kan inte det svenska språket och därför kan det vara bra ifall en modersmålspedagog deltog under inskolningen eftersom förskolan kan vara en okänd miljö för föräldrarna. Modersmålspedagogen har lättare att förstå föräldrarnas frågor som ställs och samtidigt berätta om den svenska förskolan. Det underlättar även barnets första kontakt med avdelningen. (Myndigheten för skolutveckling 2008:27-29)

Att definiera tvåspråkighet och modersmål

Ett försök att begränsa definitionen av tvåspråkighet och modersmål (efter Skutnabb-Kangas 1986).

	Definition av modersmål	Definition av tvåspråkighet
Bakgrund	Modersmålet är 1. det språk man lär sig först, av personer inom familjen eller i den närmaste omgivningen.	Tvåspråkig är den som lärt sig två språk från första början
Kompetens	2. det språk man behärskar bäst	a) kan båda språken fullständigt b) behärskar två språk som en infödd talare c) behärskar två språk lika väl d) kan formulera fullständiga yttranden på två språk e) har kunskap om och kontroll av det andra språkets grammatiska struktur f) har kommit i kontakt med ett annat språk
Funktion	3. det språk man använder mest	använder eller kan använda båda språken enligt egna önskemål och samhällets krav
Attityder/ Identifikation	4. a) det språk man identifierar sig med känslomässigt b) eller identifieras av andra som infödd talare	a) identifierar sig själv tvåspråkig, med två språk och/eller två kulturer b) eller identifieras av andra som tvåspråkig/infödd talare av två språk

(Sundberg, 2008:262)

Modersmålsundervisning

Ladberg (2000, A) påpekar att det som skiljer modersmålsundervisningen jämfört med andra ämnen är att modersmålet är frivilligt och är schemalagt efter ordinarie skoltid. Den är frivillig och därför är den beroende av elevernas och föräldrarnas motivation. Modersmålsläraren undervisar på alla stadier från förskolan upp till gymnasiet. Därför menar författaren att det är viktigt ha kunskaper om barn och ungdomar i alla åldrar och även kunna

anpassa olika uppgifter för alla nivåer. Det är inte alltid man har tillgång till färdigt material därför kan det vara lite krävande och läggas ner tid på att skapa lämpligt arbetsmaterial. Grupperna för modersmålsundervisning kan variera från två-tre elever upp till mot tiotal eller mer. Beroende på gruppstorleken krävs det olika förberedelser samt arbetssätt. (Ladberg, 2000:182-183, A)

Ladberg (2000, A) hävdar att modersmåls lärare har en speciell kompetens än andra svenska lärare. Författaren menar att modersmåls lärarna har mer erfarenhet eftersom de vet hur det är att komma till ett nytt samhälle och vara en del i den svenska kulturen. Ladberg menar att de vet hur de ska möta det nya svenska språket. Därför borde det vara till en fördel att som modersmåls lärare jobba med undervisning i svenska som andraspråk eftersom man har egen erfarenhet om inläring av ett nytt språk. (Ladberg, 2000:190, A)

Paulin inleder boken ”Mer än ett modersmål”, med hemspråk i ett historiskt perspektiv. Hon antyder att hemspråksundervisning kan vara undervisning i och på språket. Hemspråksundervisning är frivilliga och väljs tillsammans med föräldrarna. (Skolverket, 1993).

Ladberg (2000, A) anser att en nackdel med att ha eftermiddagsundervisning är att undervisningen blir övergiven från andra ämnen i skolan. Författaren menar att samarbetet mellan modersmåls lärare och övriga personal på skolan blir komplicerat. Kontakten mellan modersmåls läraren och ämneslärare är viktigt för eventuell planering i ämnet. Ladberg menar att modersmåls lärare lägger mycket tid för att få ihop ett bra schema för att det ska passa eleverna. De flesta brukar lägga modersmålsundervisningen under lunchtid eller håltimme. (Ladberg, 2000:185, A)

Skolverket hänvisar till broschyrer bland annat ”Två språk eller flera” som är råd till flerspråkiga familjer som är skrivna på både svenska och andra språk bland annat arabiska.

Metod

Reinecker & Jorgensen inleder kapitel 1 med uppsatser inom högre utbildning – genren och olika typer av uppsatser. De tar upp vikten med att man skall läsa vilka krav kursplanen ställer på den typ av uppsats man skriver. En självständig uppsats är en undersökning av ett relevant problem inom ett visst ämne, där man utgår från teorier och metoder som är relevanta för ämnesområdet. Uppsatsen som skrivs av studenter bidrar till att sätta ny information i skrift för första gången och det leder till att man för andras tankar vidare. Man får idéer och kanske börjar tänka på ett helt annat sätt. Med hjälp av en uppsats kan man göra ett nytt empiriskt arbete och kanske till och med studera ett område som tidigare inte har studerats. (Reinecker & Jorgensen, 2008:14)

Reinecker & Jorgensen relaterar till en bra uppsats. För att det ska bli en bra uppsats skall man fokusera på ett huvudproblem alltså en huvudfråga. Meningen med en uppsats är inte till för att enbart referera utan det handlar om att man skall använda *ämnets kunskaper, teorier och metoder till att analysera, diskutera, utvärdera och undersöka.* (s. 43) Det är lika viktigt att uppsatsen har en röd tråd, en diskussion, som går att följa, såväl i metod som i argumentation, struktur och språk. (Reinecker & Jorgensen, 2008:43)

Etiska hänsyn

Esaiasson påpekar att det är betydelsefullt att förstå innebörden av att samtalsintervju är likt ett vanligt samtal, men att det dessutom är en vetenskaplig studie där intervjupersonen har all rätt att avsluta intervjun om den inte vill fortsätta. Som forskare måste man också acceptera och respektera ett "nej" ifall intervjupersonen i efterhand säger att den inte vill att man ska använda materialet. Det är viktigt att man garanterar hel anonymitet för intervjupersoner och att namn på personer och platser är fingerade (Esaiasson 2007:290). Jag har följt Esaiassons anvisningar och har fingerade namn på mina intervjupersoner då de vill vara anonyma.

Val av metod

Etnologen Eva Fägerborg (1999) skriver att ordet intervju betyder möte, sammanträffande. Det som ligger i centrum i intervjun är själva mötet och det är en kommunikationsform där någon berättar och besvarar frågor som ställs av en annan person och där det sagda registreras i form av bandinspelning, anteckningar eller videoupptagning. Intervjun görs i ett bestämt syfte där intervjuaren vill ta del av andra personers kunskaper, tankar och upplevelser av något. (Fägerborg, 1999:57)

Esaiasson skriver att syftet med en samtalsintervjuundersökning är att undersöka människors tankesätt om ett speciellt fenomen. Jag har valt att utföra kvalitativa samtalsundersökningar av intervjupersoner i syftet att få så utförliga, tydliga och uttömmande svar som möjligt. I mina samtalsintervjuundersökningar undersöker jag pedagogers tankar och hur de ser på modersmål och flerspråkiga barn. (Esaiasson, 2007:255)

En samtalsintervjuundersökning ger mig som intervjuare möjligheten att ställa följdfrågor när det behövs men samtidigt utgår jag från en frågelista vilket gör att jag sedan kan jämföra språklärarnas svar. Som Esaiasson m.fl. skriver är att det alltid finns uppsättning med färdiga frågor som skall gås igenom med varje intervjuperson. Esaiasson antyder att beroende på intervjupersonen och hur dialogen förs kommer ordningsföljden på frågorna, innehållet m.m. att skilja mellan intervjuerna. (Esaiasson, 2007:259)

Esaiasson understryker fördelar med samtalsintervju vilket bland annat är att det ger mer utrymme för samspel mellan mig som intervjuare och intervjuperson. (Esaiasson, 2007:283)

Tillvägagångssätt

Jag har valt att intervju tre språklärare, en som undervisar i arabiska, en i franska och en i albanska. Valet till dessa tre språklärare är för att språken är icke-germanska och att de inte ligger nära varandra i vare sig språkligt hänseende, skrift eller tal. Dessa tre språklärare undervisar i skolan och det är från låg- till högstadiet. Fägerborg (1996) menar att när man vet vem man vill intervju, gäller det att ta kontakt med personen. Första steget i min empiriska del var att ta kontakt med de tre språklärarna. Då jag tidigare vikarierat på förskolor och skolor har jag mött på flera lärare som undervisar i språk. Jag tog kontakt med samtliga lärare via telefon och e-post. De blev intresserade och var villiga att ställa upp när jag introducerade mitt arbete. Dagen innan intervjun skickade jag in intervjufrågorna via e-post till samtliga intervjupersoner. Detta gjorde jag för att ge dem tid att tänka igenom frågorna och därmed hoppades jag på att få bra och utförliga svar som möjligt. (Fägerborg, 1996:65)

När man träffar intervjupersonerna behöver man inte gå in detaljerat vad uppsatsen handlar om utan man berättar lite kort varifrån man kommer, vad man vill, talar om syftet med intervjun och berättar lite kort om vad undersökningen handlar om. Rummet skall inte vara för kallt och det ska inte förekomma några störande buller. Det man ska tänka på är att inte

prata i mun på den intervjuade för då kan det blir svårt att avlyssna i efterhand. Oavsett val av intervjun är det viktigt att man talar om vem som intervjuas, vem som intervjuar samt var och när intervjun äger rum. (Jfr Esaiason)

Jag valde att spela in intervjuerna för att slippa skriva ner och stressa under samtalet. Därmed kunde jag fokusera på att föra en bra diskussion med intervjupersonerna och enbart skrev ner stödord. Detta gjorde jag för att om något skulle gå fel så har jag mina egna anteckningar att lita på. Esaiasson menar vidare att om intervjuaren spelar in och dokumentera intervjuerna är det större chans att säkerställa resultaten. Detta beror på att man inte behöver hantera slarviga anteckningar eller svårlästa protokoll. (Esaiason, 2007:70,302)

Efter att man har spelat in intervjun så skall man transkribera vilket innebär att man översätter det gestaltade talat språket, betoning, gester m.m. till en skriftlig form. I den skriftliga formen kan det sagda vara svårt att urskilja på grund av meningen och budskapet i det. Beroende på kunskapsmålen och vilken typ av analys man skall göra skriver man transkribering. Det vill säga transkribering behöver inte skrivas ordagrant. Främsta regeln för transkribering är att allt som pratas ska skrivas ut ordagrant. Man måste ange vem som säger vad och det gör man genom att sätta initialer eller förnamn framför varje replik. Gester som görs under intervjun måste markeras på något sätt. Dock kan det ta ganska lång tid att transkribera och det beror helt och hållet på situationer. (Fägerborg, 1999:69-70)

Undersökningen skedde i en mindre Västsvenskstad.

Resultatredovisning

Rina, modersmåls lärare i albanska och jobbar på en skola från låg- till högstadiet. Hon har varit lärare i 14-15 år.

Maria, modersmåls lärare i arabiska och jobbar på fem olika skolor i kommunen från låg- till högstadiet. Hon har varit lärare i 17 år.

Elisabeth, språklärare i franska, arabiska, svenska och engelska och jobbar på en skola på högstadiet. Hon har varit lärare i 12 år.

Under denna rubrik kommer jag att presentera svaren på intervjufrågorna. Intervjupersonerna består av tre personer där alla är kvinnliga pedagoger. Av praktiska skäl valde jag dessa tre pedagoger på grund av deras speciella utbildning och ämnena de undervisar i. Rina är modersmåls lärare i albanska, Maria är i arabiska och Elisabeth undervisar i arabiska, franska, svenska och engelska. Elisabeth har bott i ett land där arabiskan och franskan har varit officiella språk på grund av fransk koloni i landet. Alla tre har heltidstjänst inom kommunen.

Skolans miljö

Rina jobbar enbart på en skola. Men för 8 år sen jobbade hon både på förskolor och skolor. Eftersom de är flera anställda personal med samma språk, har de möjlighet att tillhöra en enda skola och vara en del av arbetslaget. Rina tillhör ett arbetslag och hon har gjort det i flera år. Hon berättar att hon inte är helt nöjd med arbetsmiljön. De är tre lärare som delar samma klassrum och måste anpassa sina scheman efter varandra. De måste även hitta rätt tid för att det passa elevernas scheman och att det inte ska krocka med kärnämnen. Eleverna som går i F-5 kommer under skoltid och lärarna kommer överens om när barnen kan komma så de inte missar viktiga ämnen. Åk 6-9 kommer efter skolan.

Maria undervisar på fem skolor och är stationerad på en skola. Hon undervisar från grundskolan upp till högstadiet och har 60 elever sammanlagt. Hon tillhör arbetslaget 3-5, sedan tillhör hon en modersmålgrupp och träffas en gång per månad. Hon har eget rum där hon är stationerad. Där har hon egen dator och sitt material som hon har samlat ihop under tiden hon har jobbat. Varje år köper hon nytt material. Maria undervisar både under skoltid och efter skoltid. Men hon tar inte eleverna från klassen när de har matte, svenska och engelska, som är kärnämnen.

Elisabeth har tidigare åkt runt i tre skolor men nu är hon stationerad på en skola. Enligt hennes förmenande ser arbetsmiljön mycket bra ut men hon anser att det är lite stressigt eftersom det har blivit mycket skrivande på datorn som till exempel LPP (Lokal Pedagogisk Planering), unikum och nya lagar som har tillkommit nyligen, men att det nog går över. Hon tillhör det arbetslaget hon jobbar i. Elisabeth understryker att för de små barnen (0-2) sker modersmålsundervisning under skoltid. Klasslärare bestämmer då vilket ämne de får missa. De äldre eleverna (3-9) har undervisningen efter skolan.

Jag själv är tvåspråkig/flerspråkig vilket självklart medför att jag anser att det är ett mycket intressant ämne att fördjupa sig i. Jag behärskar arabiska och svenska mycket väl och pratar det flytande. Albanska, arabiska och franska tillhör olika språkgrupper. Albanska är indoeuropeiskt språk som är majoritetsspråk i Albanien och Kosovo. Arabiska är ett semitiskt och afroasiatiskt språk och är ett av de största språken i världen. Den ligger på femte plats totalt. Franska är latinskt och är ett av de största romanska språken och räknas som ett världsspråk. Den ligger på nionde plats i världen.

Alla lärare understryker modersmålsundervisningens stora betydelse och i synnerhet utifrån kulturellt hänseende. Detta handlar inte om skillnader mellan olika skolor utan om de tre pedagogers inställning till för- och nackdelar inom modersmålsundervisningen samt hur den utvecklas och vad som eventuellt kan göras bättre.

Förändringar under den tid intervjupersonerna arbetat

Alla pedagoger har sett någon form av förändring under den tid de arbetat. Rina tycker att de hade mycket mindre tid med eleverna eftersom de var få som undervisade och att i dagsläget läggs det mycket mer vikt på själva undervisningen än innan. I och med att de är stationerade på skolor och deltar i olika möten, syns de mer. Maria påstår att det blir bara bättre och bättre med tiden. Hon menar att det införs nya metoder, nya arbetssätt och bättre material hela tiden. Maria anser att de borde finnas mer resurser för att hjälpa till och tillgodose alla barns behov. Elisabeth däremot hävdar att intresset för eleverna att lära sig modersmålet har ökat betydligt under de senaste tre åren. Ungdomarna har börjat känna mer tillhörighet för sin egen identitet än innan. Elisabeth menar även att det är väldigt viktigt vad modersmålsläraren har för utbildning. Det är av betydelse om man är en lärare i grunden eller enbart anställd för att man kan språket.

Fördelar med tvåspråkighet

Alla de tre pedagogernas gemensamma svar är att eleverna genom modersmålsundervisning får insyn i andra kulturer. Rina tycker själv som person och lärare att man kan flera språk *är man mer språkrik och detta bidrar till att man har mer i bagaget*. När man kan sitt eget språk,

förstärks identiteten och har flera möjligheter att uttrycka sig rätt på andra språk också. Rina menar att om man tillhör två olika kulturer, har mer kunskap om olika kulturer och traditioner och på så sätt kan man ta det bästa från båda. Maria hävdar att fördelarna med tvåspråkighet är att man förstår sin egen kultur och den svenska kulturen. Hon menar att man kan fungera som en länk mellan dessa två kulturer och det är på så sätt mycket berikande att behärska två språk. Man kan som lärare nå eleverna på ett bättre sätt och ha bättre relation med föräldrarna och får även en helhetsbild om skolan. Maria påstår att man är självsäker i sin roll som tvåspråkig och har mer förståelse för det svenska systemet. De tvåspråkiga eleverna får sina kompisar att förstå andra kulturer. Detta kan väcka en nyfikenhet hos de barn som endast talar svenska. Maria antyder att det är viktigt att barnen är både stolta i sitt språk och i det svenska språket och i den kulturen som medföljer och den effekten att de behärskar att tala flera språk.

Elisabeth anser att det är många fördelar med att vara tvåspråkig. För det första är det samhörigheten man känner till två olika identiteter. Tvåspråkiga barn gör det möjligt för andra människor att få inblick i andras kulturer och på så sätt ökar förståelse för andra länder. Detta bidrar till att väcka en nyfikenhet hos de barn som endast talar svenska för förståelse för andras kulturer. Elisabeth antyder att med tillgång till två språk kan eleverna när de blir större ha bättre och större möjligheter att kunna bo och arbeta utomlands speciellt nu när man vet att Sverige behöver mer flerspråkiga personer för att kunna arbeta i EU. Elisabeth hävdar att språket inte bara representerar ett sätt att kommunicera utan en kultur, och därmed kan den som är tvåspråkig lösa problem som har med värdegrunder och kultur bättre eftersom han/hon är öppna för mer än en kultur. Den som är tvåspråkig kan känna sig som en bro/brygga som kan förmedla två kulturer och lösa missförstånd och skapa harmoni mellan dem.

Finns det även nackdelar?

Rina ser inga större brister på att vara flerspråkig. Dock anser hon att på grund av att man har ett extra språk kan det uppstå missförstånd som ibland leder till att eleverna har svårt att uttrycka sig på rätt sätt och detta kan i vissa situationer uppfattas fel. Rina tog upp ett exempel när en albansk tjej hamnade i konflikt med ett svenskt barn och uttryckte en önskan att döda den svenska tjejen. De svenska lärarna blev mycket oroliga när de fick höra vad den albanska tjejen hade sagt. Albanska tjejen kom då till Rina och förklarade situationen och sade att hon menade att hon ville "slå" den andra tjejen om hon inte lyssnade på henne och inte "döda". När man översätter ordet direkt från albanska så betyder det "döda" men egentligen är betydelsen av ordet; "slå". Rina antyder att det är väldigt utvecklande och utmanande att jobba med elever som inte kan prata svenska. Maria ser inte heller några speciella nackdelar när det gäller tvåspråkiga barns språkutveckling och lärande. Dock anser hon att en senare språkutveckling kan uppkomma, men detta är väldigt individuellt och skiljer helt enkelt från person till person. En annan nackdel i lärandet kan vara brist på modersmålslärare, tid, resurser, planeringstid m.m. för att på bästa sätt stödja tvåspråkiga barns språkutveckling.

Elisabeth anser att det finns nackdelar med att vara flerspråkig men inte lika många som fördelar. En av nackdelarna är att vissa kan känna identitetskris. De undrar vem de är? Vilken kultur de tillhör? Nackdelar kan uppstå speciellt hos dem som inte behärskar både språken lika bra och då skapas problem när man ska förmedla/översätta något från det ena språket till det andra med fel uttryck och fel metod. Elisabeth menar att språk representerar kultur och hos invandrabarnen kan deras attityder tolkas på fel sätt både för samhället och hos sina föräldrar. Detta händer ofta bland ungdomarna eftersom de är fortfarande vilsna mellan de två kulturer och inte har hittat balansen. En annan nackdel kan vara att tvåspråkiga barn har oftast

svårare att lära svenskan i talspråk men lättare att se och lära skriftspråket. Barnen som inte kan svenska så bra vill ändå lära sig det med ett stort intresse. Då måste man som pedagog vara väldigt tydlig i alla pedagogiska aktiviteter. Man måste prata långsamt och uttrycka sig väl och även få barnen att uppleva språket med alla sina sinnen och därför anser Elisabeth att det är viktigt att jobba både praktiskt och teoretiskt. Ytterligare en nackdel som Elisabeth upplever är att det finns pedagoger som ser barns tvåspråkighet som ett hinder. De anstränger sig inte tillräckligt för att hjälpa dessa barn och ger de inte heller tillräckligt med uppmärksamhet och tid. Elisabeth menar även att en annan nackdel kan vara föräldrar till de tvåspråkiga barnen som inte kan svenska. Hon tar upp ett exempel hur svårt det kan vara att ha en konversation med föräldrarna angående barnet. Ett annat exempel är när det kommer till utvecklingssamtal där vissa föräldrar inte kunde kommunicera på svenska och då var skolans uppgift att fixa en tolk så att de kunde förstå varandra bättre. Elisabeth berättar hur utmanande det är för henne som pedagog att möta barnens behov då vissa behöver lite stöd för att inte stanna upp i sin utveckling och vissa behöver extra stöd och hjälp för att de skall utvecklas mer. Hon menar att detta ingår i skolans uppdrag att pedagoger skall kunna möta barnen där de är och integrera de tvåspråkiga barnen i den svenska skolan. Därför krävs det mindre grupper i skolan för att läraren skall hinna stödja alla elever i gruppen. Hon menar att det är viktigt med Svenska som andra språk då det är mindre grupper och man har tid att kunna stödja och hjälpa eleven på ett professionellt sätt.

Att lära sig modersmålet

Rina har under åren märkt en stor skillnad när det gäller barns språkliga kompetens. Skillnaden är att elever som var födda i hemlandet, hade mycket mer med sig. De pratade även mycket mer sitt modersmål hemma med sina föräldrar. Rina menar att man kan säga att dessa barn var tvåspråkiga. De talade både svenska och sitt modersmål. Under de senaste åren föds fler albanska barn i Sverige då svenskan blir lika stark som modersmålet eftersom de börjar i förskolan redan som ettåringar. Även unga föräldrar som behärskar svenska anser att det är lättare att prata svenska än modersmålet med sina barn. Turkiet hade makten över Kosovo i 500 år och serberna hade makten i 100 år. Därför har albanska språket många låneord från Turkiet och Serbien. Meningen är att språket skall vara fritt från dessa ord och eftersom föräldrarna inte har lärt sig de nya orden fortsätter de att använda de gamla. Därmed blir det svårt för dem att kunna hjälpa sina barn med hemläxan eftersom deras undervisningsböcker bygger på de nya orden. Hon anser att barnen är jätteduktiga och nyfikna och kommer med glädje till modersmålsundervisningen och att som lärare måste hon alltid hitta olika sätt till att träna språket och försöka att utmana eleverna till att använda språket i olika situationer.

Maria anser att det är viktigt att eleverna får hjälp hemma. Hon menar att eleverna prioriterar i första hand det svenska språket och naturligtvis halkar modersmålet efter. Därför anser Maria att det borde finnas ett bra samarbete och intresse hos både pedagogen och föräldrarna för att barnen skall kunna lära sig sitt modersmål. Hon menar även att det är viktigt att man samarbetar med elevernas klasslärare på skolorna. Detta leder till att lärarna får veta mer om barnet och förstå de på ett bättre sätt. Sedan spelar föräldrarnas intresse en väldigt stor roll om barnet kommer att lära sig modersmålet eller inte.

Elisabeth påpekar att det är många mer som är ivriga att lära sig modersmålet trots att de träffar på många svårigheter. Hon menar att med engagemang och beslutsamhet överskrider

de alla svårigheter men även att man inte får glömma att föräldrarnas engagemang spelar en stor roll i sina barns inlärning.

Kan ett av språken bli underordnat?

Rinas svar skiljer sig från de andras då hon inte anser att något av språken blir lidande när man är flerspråkig utan tvärtom. Hon menar att man bara blir bättre och bättre på alla språk man kan när man är flerspråkig. Marias svar skiljer lite ifrån Rina då hon svarar på frågan; *Självklart, och i det fallet blir modersmålet lidande eftersom eleverna satsar lite tid på det jämfört med det svenska språket. Jag anser att det är viktigt att barn som talar två språk lär sig båda språken, både svenska och modersmålet.*

Man kan inte ha det som regel att ett språk bli lidande när man läser flera språk samtidigt. Behärskar man flera språk lika bra så är det inga problem men om man inte gör det så kan det språket som man använder mer i sitt vardagliga liv vara mer säkert än det andra (Elisabeth).

Språk att föredra

Rina understryker att på vilket språk eleverna föredrar att prata beror på vilken situation de befinner sig i. När de är hemma vill de mest tala modersmålet och när de är i skolan med sina kompisar så vill de mest tala svenska. Maria anser även att det språket de talar hemma, är det som föredras i vardagen. Är det svenska språket de talar med sina föräldrar så är det svenskan som gäller men om det är modersmålet så försöker de att använda det i skolan. Elisabeth uttrycker sig på ett litet annorlunda sätt med att barn som behärskar båda språken lika bra föredrar att prata med henne på modersmålet men de som inte är säkra i sitt modersmål använder svenskan även med henne.

Viktigaste språk

Alla tre språklärarna är eniga enligt vilket språk som är viktigast och svarar på samma sätt. Rina tyder på att det är viktigt att kunna båda språken. Ju starkare man är på sitt modersmål desto starkare blir man på det andra språket. Det är därför viktigt att ta vara på sitt modersmål. Hon anser även att föräldrarna måste tala på modersmålet med sitt barn då det lär sig det svenska språket på skolan. Hon menar dock att om barnet inte använder modersmålet ofta så kommer det att glömmas med tiden. *Jag tycker att man ska tala både och, men hemma skall man tala sitt modersmål och i skolan skall man tala det svenska språket* (Maria). Elisabeth hävdar att barnen måste behärska sitt modersmål innan de ska lära sig det andra språket. Det språket visar vem individen är och för att kunna vara stolt över den man är, måste man kunna sitt språk. Hon menar att man får använda varje språk i sin omgivning. Är man hemma skall man tala modersmålet och är man med kompisar är valet deras.

Lärarnas tankar om modersmålsundervisningen

Rina hävdar att modersmålsundervisningen är ok. Hon menar att andra har mer förståelse för deras lektioner och för vikten av att eleverna skall kunna sitt modersmål. På så sätt undviker de olika konflikter på grund av att barnen inte kan uttrycka sig rätt på svenska. Rina försöker

alltid att tala om för föräldrarna hur viktigt det är att barnen tillsammans med föräldrarna läser böcker på sitt modersmål. Detta ökar barnens ordförråd samt språkutvecklingen. Enligt hennes förmenande är en timme per vecka för en elev väldigt lite. Barnen får inte chansen att lära sig tillräckligt mycket och därför anser hon att föräldrarna bör hjälpa sina barn hemma. Rina hoppas att modersmålet skall någon gång i framtiden få högre status inom skolans värld än vad den har nu.

Maria anser att det fungerar ”jättebra” och att eleverna deltar i varje lektion. Eleverna har med sig läxan som de får en vecka innan, men att de satsar lite tid hemma. Hon menar att eleverna blir mer stimulerade i klassrummet om de får en engagerad lärare som jobbar på ett varierande och utvecklande arbetssätt som gynnar elevernas utveckling. Maria har även en önskan att sprida vikten och modersmålsundervisnings viktiga roll i svenska skolor.

Elisabeth hävdar att modersmålsundervisningen är ett viktigt ämne. Hon menar att man får uppskatta Sverige för att den tillåter en sådan undervisning. I övriga europeiska länder är det inte tillåtet att undervisa modersmål i skolor utan det tar de religiösa institutionerna hand om. Modersmålsundervisning är oerhört viktigt för barns språkutveckling. *Klart att barnen ska prata på sitt modersmål hemma och när jag är på skolan vill jag mer än gärna lära dem det svenska språket. På så sätt utvecklar de båda språken. Modersmålsundervisning förstärker barnens identitet. Den förstärker deras självständighet. Den ger dem status.* När andra barn vet att deras kompisar har lektion som man får betyg i och som skolan erbjuder börjar de ha mer respekt för det språket och därmed för kulturen. *Jag har en dröm som jag hoppas att den kommer att förverkligas och det är att lägga modersmålsundervisning under skolans tid.*

Ett språks betydelse för att lära sig andra språk

Alla tre pedagoger anser att modersmålsundervisningen har en positiv påverkan gällande inläringen av svenska. Rina menar att under modersmålsundervisningen har eleverna möjligheten att fråga henne saker som de inte riktigt begriper i andra ämnen. Rina tar upp ett exempel där en pojke kom fram till henne och frågade vad ”Fjällen” var för något. De hade pratat om det i skolan flera gånger men pojken hade inte förstått vad fjällen betydde. Han frågade Rina och när hon förklarade för honom kände hon hur han blev lättad. Rina kan många språk och anser att det inte finns ett språk som är svårare än det andra.

Maria menar att modersmålsundervisningen påverkar inläringen av svenska eftersom de som behärskar sitt modersmål blir duktigare i svenska och har lättare att lära sig engelska och matte. Dessa elever har förmågan att skaffa kompisar och fungera bättre tillsammans med andra. Maria hävdar att det finns språk som är svårare än andra och tycker att arabiska är ett av dem. Arabiskan är ett semitiskt språk som inte har latinska bokstäver och att man skriver från höger till vänster.

Elisabeth hävdar att om man är duktig på modersmålet blir det lättare med en annan språkinläring. Hon menar att man kan till exempel vara mer kreativ och utförlig med beskrivningar. Elisabeth påpekar att språk som är ”diglossiska”, (det vill säga, användning av två klart åtskilda språkvarianter eller två olika språk i olika situationer), till exempel arabiska som har ett talspråk och ett annat skriftspråk är svårare att lära sig än många andra språk.

Föräldrarnas betydelse och inverkan på modersmålsundervisningen

Rina påpekar att barn som är födda i Sverige pratar mer svenska hemma och de som är födda i sitt hemland pratar sitt modersmål. Rina anser att föräldrarna spelar en stor roll i sina barns språkutveckling. Hon antyder att hon har ett bra samarbete med föräldrarna och att de är intresserade och nogga med att deras barn kommer till lektionen och gör sina läxor.

Maria menar att vilket språket som talas hemma skiljer sig från familj till familj beror på föräldrarnas status och på vilken utbildning de har. Hon säger att en del föräldrar inser vikten av att tala modersmålet med sina barn och andra tycker inte att det är så viktigt att göra det. Hon anser att föräldrarna gärna vill att deras barn ska lära sig modersmålet men att alla inte stöttar och är beredda att hjälpa till hemma. Majoriteten tycker dock att det är viktigt.

Elisabet antyder att det är svenskan som talas mest och speciellt bland barnen sinsemellan. 95 % av föräldrarna är mycket engagerade i att barnen lär sig modersmålet fast det är mindre än hälften som hjälper till med det. De föräldrar som visar engagemang och intresse för sina barns språkutveckling vill mer än gärna hjälpa till hemma om de kan för att utveckla modersmålet. Vissa frågar även om tips m.m. Elisabeth påpekar även vikten av att samarbeta med föräldrar till de tvåspråkiga barnen. Det är viktigt att föräldrarna känner sig trygga och delaktiga i den pedagogiska verksamheten. När föräldrarna är trygga speglar detta sig hos deras barn. Därmed påverkar det deras sociala samspel med både föräldrar och barn vilket leder till en positiv påverkan av inlärning och utveckling.

Analytisk diskussion

I detta kapitel har jag diskuterat teorin med empirin samt mina egna åsikter.

Jag har ibland fått samstämmiga och ibland olika svar av språklärarna. Det innebär att denna variation gjort materialet levande och bidragit till stor nytta för mig i min undersökning. Om alla svar hade varit likadana hade undersökningen känts fruktlös. Min analys baseras på resultatredovisning med hjälp av intervjufrågor och svar som jag har fått av språklärarna.

Alla tre pedagoger har sett någon form av förändring under den tid de arbetat och de hade olika svar på frågan. Av egen erfarenhet vet jag också att det numera läggs mer tid på själva undervisningen eftersom modersmålslärarna undervisar bara i sitt eget ämne. Då anser jag att som lärare har man god tid att kunna planera en givande lektion för eleverna. När Maria påstår att det bara blir bättre och bättre med tiden gällande metoder och arbetssätt kan jag utifrån egna erfarenheter instämma. Under min tid som vikarie har jag träffat många lärare inom skolans värld som har berättat om förändringar de har varit med om. I motsats till all litteratur som utmålar många förändringar inom skolan som negativ uttrycker mina intervjupersoner att det mesta blivit bättre för dem (jfr. S-E Liedman 2011).

Kulturella skillnaders betydelse

”Språket är inte bara ett sätt att kommunicera utan en kultur”

Barn lär sig tala de språk som finns i deras omgivning och det är behovet som styr för att de ska göra sig förstådda. Inom den sociokulturella inriktningen ligger inte fokus på barnets

uppfattning av omvärlden utan det är sammanhanget runtomkring barnet som är i fokus för lärandet. Barn lär sig i samband med sociala processer, så som tänkande, talande och handlande (Claesson 2007:32). Barn har lättare än vuxna att ta till sig både dialekt och språkmelodi vilket gör att vi tror att det går så fort och lätt. Vygotskij menar att barnet måste använda alla sina sinnen för att skaffa en relation till sin omgivning. (Vygotskij citerad i Partanen 2007:36) Jag håller med det Vygotskij säger eftersom jag själv har sett intresset för nyfikna barn och hur de vill upptäcka världen med hjälp av sina sinnen. De ifrågasätter allt de ser och tar på saker och ting för att känna och koppla ihop det med sammanhanget och på så sätt blir det lättare att lära sig nya ord och begrepp.

Elisabeth hävdar att en av nackdelarna med att vara flerspråkig kan vara att man känner identitetskris. Hon menar att eleverna ifrågasätter sig själva om vem de är och vilken kultur de tillhör. Ladberg (2000:115) hävdar att för att förstå flerspråkigheten måste man inse att både språk och identitet hör ihop. *Identitet handlar om vem jag är och vilka jag hör ihop med – och hur andra bemöter mig.* (s. 115) Elisabeth menar vidare att språket representerar vilken kultur man har. Dock anser hon att attityder hos invandrabarnen kan tolkas fel i det svenska samhället. De har två kulturer som de bär på och känner sig vilsna då de inte har kunnat hitta en bra balans. Enligt mina erfarenheter kan jag enbart hålla med då jag anser att det är svårt att veta vem man är om man kommer från ett land men bor i ett annat. Exempelvis i Sverige uppfattas jag som invandrare och när jag är i mitt hemland uppfattas jag som svensk eftersom jag bor här. Var hör jag hemma? Det är en komplicerad fråga då jag trivs bra i mitt hemland dock tror jag inte att jag kan bosätta mig där för alltid. Jag är uppvuxen i Sverige och har vant mig vid det svenska samhället. Jag tror att det är många som har samma uppfattning eftersom det är många som befinner sig i samma situation som jag.

Rina menar att fördelen med att vara flerspråkig är att eleverna kan få mer förståelse för både kulturer och traditioner. Detta styrker Maria som menar att man kan vara en länk mellan de olika kulturerna. Elisabeth instämmer och tar även upp begreppet samhörigheten som man känner i de två olika identiteterna. Hon påpekar att de tvåspråkiga barnen får andra människor att lära känna andras kulturer. Jag håller med intervjupersonerna och menar att även om det i vissa fall är svårt att hitta min identitet anser jag inte att det är något hinder. Att ha två kulturer är något positivt då jag både kan förstå och uttrycka mig på rätt sätt i båda länderna. Då jag är insatt i två kulturer anser jag att det är lättare för mig att få en inblick i andras kulturer.

Ladberg (2003:26-32) menar att vara i en flerspråkig miljö är inte detsamma att vara i en enspråkig miljö. Det blir naturligt för barnen att använda alla sina språk om omgivningen peppar upp flerspråkighet och ser det som självklart och värdefullt. I svenska miljöer ses ett språk som det naturliga och pratas det flera språk, anses det som besvärligt. Enligt min erfarenhet brukar alla nyinflyttade invandrarfamiljer flytta till områden där deras modersmål talas eller andra språk än svenska. De trivs bättre i en miljö där de känner sig hemma eftersom det inte ställs några krav på dem att tala det svenska språket. Det är en av anledningarna till varför man håller samman och flyttar till orter där man känner samhörighet. Elisabeth menar att ungdomarna har börjat känna mer tillhörighet för sin egen identitet. Därmed har detta ökat deras intresse för modersmålsundervisning.

Vygotskij (citerad i Partanen 2007:35-39) antyder att språket är tänkandets sociala verktyg för att kunna förstå världen vi lever i. Han menar språket och tänkandet byggs upp i den sociala värld som innesluter barnen. Beroende av vår omgivning färgas våra tankar och vårt språk ständigt och detta sker mellan barnet och föräldern, mellan individen och kulturen, samhället. Enligt mitt förmenande och i forskning visas det att man måste behärska sitt modersmål väl

för att kunna lära sig ett nytt språk. Maria anser att det är viktigt att tala båda språken men att modersmålet skall talas hemma och det svenska språket i skolan för att man skall utveckla båda. Ladberg (2003:26-32) skriver att genom att utveckla modersmålet stärks svenska språket. Det är ett stort stöd för barn när en modersmålslärare finns tillgänglig i barnens vardag, eftersom det underlättar undervisningen och hjälper eleven att förstå lektionens innehåll. Dock anser jag att nyinflyttade elever bör ha hjälp av en modersmålslärare i klassrummet för att förstå lärarens instruktioner samt genomföra dem. Av egen erfarenhet vet jag hur lättare det är att ha en modersmålslärare under lektionerna, eftersom när jag kom till Sverige som 12 åring, kunde jag ingen svenska alls. Den läraren som var med mig under en termin förklarade helt enkelt vad undervisningen baserades på och vad vi skulle göra. Hon hjälpte mig mycket. Utifrån mina egna erfarenheter som vikarie vet jag att de flesta skolorna inte har tillräckligt med resurser för att bemöta barn i behov av språkligt stöd. Ladberg menar att det förväntas av eleverna att ha en språklig bas och ett vidgat ordförråd för att kunna följa med i undervisningen och förstå. Alla elever har kanske inte kommit upp i den nivån för att riktigt följa med och begripa undervisningen och det gör elevens inlärn timer till dubbelt arbete. Det tar alltid längre tid för den nyinvandraren att tala och förstå. (Ladberg, 2000:156, A)

Språket

Enligt Ladbergs (2003) forskning har det visats att det är en stor fördel med att vara flerspråkig. Jag är själv flerspråkig och har som skolelev haft arabiska i modersmålsundervisningen och upplevt det positivt då jag kan tala arabiska i mitt hemland, Libanon, och i andra arabländer där arabiskan talas. Jag har växt upp i ett land där både arabiskan och franskan har varit officiella språk och därför kan jag även tala lite franska som jag kan ha nytta av om jag åker till Frankrike, Kanada eller andra länder där franskan talas. Ju fler språk jag kan desto enklare är det för mig att kommunicera när jag åker utomlands. Ladberg (2003:26-32) påpekar att barn kan lära sig hur många språk som helst och att det inte finns begränsning till hur många. *Kommunikation är både språkets mål och dess medel.* (Ladberg 2000:102) Maria anser emellertid att eleverna kan få en senare språkutveckling men hon påpekar att detta är individuellt och varierar från person till person. Elisabeth instämmer och anser att de tvåspråkiga barnen ofta har svårare att lära sig svenska i talspråk. Dock har de lättare att se och lära sig skriftspråket än vad de har angående talspråk.

Jag upplever det som påfallande enkelt för mig att växla mellan språken och har inget problem med att göra det. Jag har vant mig vid det och växlar beroende på tillfällen och umgänge. Jag byter språk beroende på vem jag talar med samt växlar ord om jag inte kan det på det ena språket. Ladberg (2000:77) hävdar att den som talar flera språk kan naturligt växla mellan språken. Det man inte har tillgång på ett språk har man kanske på ett annat. Det blir lätt att man blandar eftersom man hittar ord på ena språket snabbare, vilket gör det lättare att växla. Elisabeth antyder att man bör använda varje språk beroende av sin omgivning. Är man hemma kan man använda sitt modersmål, är man i skolan kan man tala det svenska språket. Jag kan hålla med till en viss grad då jag anser att det är viktigt att vara aktiv i båda språken för att inte glömma dem. Detta tror jag är enbart positivt och ser inget negativt med det.

På samma sätt som det finns fördelar med flerspråkighet finns det även nackdelar, menar mina intervjupersoner. Fördelarna i detta ämne överstiger dock nackdelarna i hög grad. Partanen hävdar att föräldrar spelar en stor och avgörande roll för barnets utveckling. (Partanen, 2007:40) Därför anser jag att som pedagog bör man försöka engagera föräldrarna i barnens skolarbete även om de inte kan svenska. Klassläraren kan med hjälp av en

modersmåls lärare skicka hem uppgifter som eleverna jobbar med under lektioner och därmed kan föräldrarna förklara det på sitt språk för att eleven sedan kan översätta det till svenska. Elisabeth påpekar att en nackdel kan vara föräldrar till de tvåspråkiga eleverna som inte kan svenska. Hon tar upp ett exempel på de utvecklingssamtal när barnets föräldrar inte kan prata svenska och då det är skolans uppdrag att ordna tolk. Av egen erfarenhet anser jag att det är besvärligt att bemöta barnens föräldrar om de inte kan svenska. Jag känner att informationen som vill sägas når inte riktigt fram. Naturligtvis har det varit en fördel i de fall det har varit arabiskt talande föräldrar.

Tidigare i resultatdelen har jag nämnt om när Rina tar upp exemplet om den albanska tjejen som hamnade i konflikt med ett svenskt barn och hotade med att "döda" henne. Rina menar då att ha ett extra språk kan ibland leda till att eleverna har svårt att uttrycka sig på rätt sätt och i vissa situationer uppfattas fel. Ladberg (2003:177-181) talar också om svårigheter som kan uppkomma. Dels att det kan vara svårt för ett barn att hävda sig på ett nytt språk och dels att man kan uppfattas som okunnig när man är osäker i sitt sätt att uttrycka sig även om kunskaperna finns och det bara är språket som gör att det språkliga uttrycket saknas. Jag anser att det blir fel när man översätter orden rent av från modersmålet till det svenska språket. Därför är det viktigt att lösa problemen som uppstår i skolan direkt och även låta modersmåls läraren vara inblandad ifall det är något barn som inte behärskar det svenska språket väl.

Ladberg anser att barn i förskolan kan klara sig långt med ett samtalsspråk men när de kommer till skolan krävs det att barn skall kunna följa med i undervisningen och ha tillräckliga med språkkunskaper för att det skall fungera. Ju äldre eleven blir desto mer krav ställs på språket. (Ladberg, 2003: 177-181) Rina tar upp ett annat exempel om en pojke som kom fram till henne och frågade vad "Fjällen" var för något. Han förstod inte vad ordet betydde och Rina förklarade det. Själv anser jag att det kan uppkomma ord som jag inte förstår och skäms att fråga vad de betyder eftersom jag tror att alla förstår utom jag och detta på grund av att jag är invandrare. Dock har jag upplevt att detta inte stämmer i alla lägen utan ibland finns det även svenskar som inte förstår vad ordet betyder. Jag tror att pojken i Rinas exempel skämdes för att fråga läraren vad "fjällen" var för något eftersom han kanske upplevde att alla kan utom honom.

Ladberg hävdar att språkväxlingar uppfattas också som irritation av enspråkiga vuxna. De tycker att det låter slarvigt eller okunnigt och även att de känner sig utestängda och de kan få misstankarna att man pratar om dem. Funderingar uppkommer hos en, när andra människor byter språk i konversationen när man befinner sig i samma krets. Man förstår inte orsaken till varför de byter språk. (Ladberg, 2003:26-32) Elisabeth upplever att det finns pedagoger som ser barns tvåspråkighet som ett hinder. Hon menar att vissa pedagoger inte anstränger sig tillräckligt och inte ger eleverna den uppmärksamhet de behöver. Av egen erfarenhet vet jag hur jobbigt det är när andra pratar ett annat språk som man inte förstår själv. Man tror att de snackar om en eller överhuvudtaget inte vill att man ska förstå vad de pratar om. Men man ska inte bortse från att ibland kan det handla om att man känner sig mer självsäker när man pratar på det språket man kan bäst.

Som tidigare nämnts upplever Elisabeth att det finns pedagoger som ser tvåspråkighet som ett hinder. Därför anser hon att Svenska som andra språk hade varit bra för dessa barn då det är mindre grupper och man har tid att hjälpa eleven på ett professionellt sätt. Jag ser detta som ett extra stöd för eleverna då Svenska som andra språks lärare ser vad eleven behöver hjälp och stöd med, samt hur eleven kan utvecklas på bästa sätt. Ladberg (2000:190) anser att modersmåls lärare har en speciell kompetens till skillnad från svenska lärare. Som

modersmåls lärare vet man hur det är att möta ett nytt språk samt att vara en del i den svenska kulturen. Därför är det till en fördel att som modersmåls lärare undervisar i ämnet Svenska som andra språk eftersom man har en egen erfarenhet om inläring av ett nytt språk. Ladberg (2003:177-181) berättar att det finns ett ämne i skolan för just de barnen som inte har svenska som modersmål. Det är ett ämne som undervisas som hör till den språkliga basen. Jag har själv gått i svenska som andra språk när jag började på högstadiet och det har hjälpt en del eftersom det är mindre grupper och läraren har tid för att hjälpa eleverna.

Ladberg (2003:178) påpekar också att allt tar längre tid när språket är nytt. Det tar längre tid att lösa räkneuppgifter, tänka ut svar på lärarens frågor, läsa läxor osv. Jag anser att barn har kapaciteten att lära sig ett nytt språk men som tidigare nämnt menar Maria att en senare språkutveckling kan uppkomma beroende från person till person.

Ladberg (2003:50-51) anser att ha ett funktionshinder hindrar inte dessa individer från att kunna tala flera språk. Att ha ett begåvningshandikapp behöver inte betyda att man har svårare än andra att lära sig flera språk. För att det funktionshindrade barnet ska lära sig språk som alla andra bör vi människor som är runt omkring att leka och tala olika språk med barnet. Ladberg menar att det som skiljer ett funktionshindrat barn från icke funktionshindrat är att de är mer beroende av ett språkligt inflöde. Anledningen till varför jag har valt att ta med det stycket är för att jag kommer att bemöta funktionshindrade barn i mitt framtida läraryrke. Jag anser även att vare sig man har ett funktionshinder eller inte har man förmågan att lära sig ett nytt språk.

Alla tre är eniga om att båda språken är viktiga att lära sig. Båda språken behövs i olika sammanhang och vid olika tillfällen. Ladberg, G (2003:26-32) påpekar att barn kan lära sig hur många språk som helst och det finns ingen begränsning till hur många. Hon menar att barn med flera språk lär sig tidigt hur man ska använda språken och i vilket sammanhang. Av egen erfarenhet vet jag att språk stödjer varandra och ju mer språk man läser desto lättare är det att utveckla de. Men det gäller att använda de rätt och i ett rätt sammanhang annars blir det lätt att man blandar språken.

Modersmålets betydelse

Alla tre språklärare påpekar vikten med att lära sig modersmålet. Ladberg (2000:179) menar att modersmålet är viktigt för både föräldrar och barnet. Barnet behöver tala modersmålet för att den skall senare i livet kunna kommunicera med familjen och släkten. Jag håller med både intervjupersonerna och Ladberg med att modersmålet är viktigt. Jag anser att barnen måste känna tillhörigheten till något eftersom det första de kommer i kontakt med är modersmålet.

Rina hävdar att när hon började arbeta hade barnen ett bättre språk. De hade mycket mer med sig från hemlandet och pratade mycket mer modersmålet hemma med sina föräldrar. Hon menar att i dagens samhälle pratar eleverna mer det svenska språket och det beror på att de är födda här i Sverige. Ladberg (2000:181, A) anser att det är viktigt att barnen pratar sitt modersmål eftersom det är det första språket de kommer i kontakt med. Modersmålet hjälper barnen att kunna reflektera, tänka och få in nya kunskaper. Hon menar att trygghet är något som barnen är beroende av och behöver störst stöd av vuxna som talar samma modersmål. Av egen erfarenhet håller jag med Rina eftersom barn som är födda i Sverige tycks leva sig in i samhället och kommer in i det mycket snabbare än elever som är födda i sitt hemland och kommer till Sverige efter några år. Jag instämmer även det Ladberg tar upp om modersmålets

betydelse. Det är viktigt för ett barn att komma i kontakt med sitt modersmål för att det ska känna sig tryggt och speciellt när det har hamnat i en helt okänd miljö.

Rina berättar vidare varför det är svårt för föräldrarna att hjälpa sina barn med modersmåls läxor hemma. En anledning anser hon vara att det albanska språket har ärvt ord från Turkiet och Serbien. I dagens läge använder eleverna nya läroböcker som är reviderade där turkiska och serbiska ord är utplockade. Detta anser Rina kan vara svårt för föräldrarna att hjälpa barnen då de fortfarande kan de gamla orden. Både Rina och Elisabeth anser att föräldrarna spelar en stor roll för barnets språkutveckling. Elisabeth antyder att föräldrar som är engagerade och intresserade för sina barns språkutveckling hjälper till mer än gärna hemma med läxor och frågar även lärarna om tips. Partanen (2007:40) hävdar att föräldrar spelar en stor och avgörande roll för barnets utveckling. Jag anser att det är av betydelse att föräldrarna ser vikten med att lära sina barn och hjälpa dem med språket hemma. Ju tidigare man visar intresse för barnets språkutveckling desto bättre är det för deras utveckling. Föräldrars ord och handlande spelar en stor och avgörande roll i barnens liv därför är det extra viktigt att ha i baktanken hur man beter sig. De lär oftast av oss vuxna människor och tror på det vi gör.

Maria anser att det svenska språket prioriteras i första hand och modersmålet halkar efter. Därför menar hon att det är viktigt att både föräldrar och pedagoger har intresse för att barnen ska kunna lära sig modersmålet. Ett sätt att jobba med dessa elever är att samarbeta med deras lärare på skolorna eftersom detta leder till att lärarna får veta mer om dem och förstå de på ett bättre sätt. Ladberg (2003:26-32) menar att barn som ska lära sig ett nytt språk måste vara viktigt för dem. Detta innebär att barnet måste vara delaktig och villig att lära sig. Maria menar vidare att föräldrarnas intresse har en viktig och avgörande roll ifall barnet kommer att lära sig modersmålet eller inte. Av egen erfarenhet vet jag hur viktigt det är att föräldrar hjälper till hemma. De föräldrar som är intresserade av att deras barn lär sig modersmålet hjälper gärna till med läxor hemma. Myndigheten för skolutveckling (2008:25) påpekar att modersmål är viktigt för barnens identitets-, kunskaps- och språkutveckling. Modersmålet skall vara integrerat i förskolans och skolans aktivitet och att det inte finns någon begränsad ålder till när man bör börja med det utan ju tidigare man gör det desto större chans har man att utveckla sitt språk. Enligt mitt förmenande är barn som inte har ett starkt modersmål, ordförråd och där språkkunskapen är begränsad, kan ha svårt med att lära sig ett nytt språk. Vad jag har upplevt finns det vissa föräldrar som sätter höga krav på sina barn, bland annat att lära sig det nya språket samt att ha bra betyg i alla ämnen i skolan och till och med lära sig modersmålet. Ladberg (2003:177-181) menar att barn som lär sig ett nytt språk och inte behärskar det riktigt kan uppleva det som ansträngande. Ladberg (2000:181) anser att barn som har varit med om speciella situationer som flykt eller ett liv i ett krig kan känna sig trygga med modersmålet och därför är det viktigt för dem att det talas i deras omgivning när de hamnar i nya miljöer.

Rina anser inte att ett språk blir lidande när man är flerspråkig utan tvärtom att eleverna blir bara bättre och bättre på alla språk de kan. Jag kan hålla med Rina delvis. Jag anser att om man inte behärskar ett språk lika bra som det andra kan den bli lidande. Ladberg (2000:182) menar att bli uppväxt med limiterad tillgång till modersmål kan medföra svårigheter i språket. Enligt min erfarenhet anser vissa att det är viktigt och intressant att kunna sitt modersmål och vissa tänker inte alls på det utan pratar det svenska språket med alla i sin omgivning. Jag själv pratar mitt modersmål hemma och det svenska språket i skolan och på jobbet. Jag har många kompisar som talar samma modersmål som mig och då brukar vi växla mellan modersmålet och det svenska språket. Vi brukar inte tycka att det är problematiskt att växla utan det sker automatiskt utan att man ens tänker på det.

Maria säger att modersmålet blir lidande eftersom eleverna idag använder det mindre jämfört med det svenska språket. Jag anser att det är viktigt att man lär sig båda språken lika bra. Men tyvärr är det svenska språket som dominerar och föredras och på så sätt blir modersmålet lidande. Elisabeth hävdar att om man behärskar språken lika bra är det inga problem. Ladberg menar att ett barn kan lära sig flera språk och även till den nivå som det kan lära sig ett. (Ladberg 2000:77) Här ser man kopplingen mellan det Elisabeth menar och det som Ladberg anser, att behärskar man sitt modersmål eller flera språk lika bra kan man ändå komma upp till den nivå av ett språk. Jag anser att det är viktigt att ge eleverna en chans till att utveckla sina språk. Ibland erbjuder skolan studiehandledning till den eleven som inte riktigt når målen i ett ämne på sitt eget språk. Ladberg (2003:20) menar att för att ett språk skall få hög status i samhället bör man tala och skriva det i skolan. Hon menar vidare att det finns två världsspråk som engelska och spanska som har hög prestige internationellt. I Sverige exempelvis har det svenska språket hög status men inte utanför landet.

Rina och Maria anser att elevernas vardagliga språk beror helt och hållet på det språket de behärskar bäst. Elisabeth anser att barn som behärskar båda språken lika bra föredrar att prata med henne på modersmålet och de som inte är säkra i sitt modersmål använder svenskan. Ladberg (2003 s. 26-32) anser att det alltid finns ett språk som känns mest naturligt att prata i vardagen och det är oftast modersmålet. Jag håller med det språklärarna och Ladberg säger och menar att jag själv föredrar att prata modersmålet med familjen och även med vänner och bekanta. Det är lättare för mig att prata modersmålet eftersom jag behärskar det helt och känner mig mer säker. Jag har exempelvis inga problem med det svenska språket men talar det när det behövs som t.ex. på jobbet, i skolan, med personer som talar det svenska språket m.m.

Maria säger att barnen skall tala båda språken men att modersmålet skall talas hemma och det svenska språket i skolan. Jag håller med Maria helt och hållet att man skall tala sitt modersmål hemma och det svenska språket i skolan. Jag menar att på så sätt utvecklar de båda språken och pratar de när det behövs och när de har behovet att göra det. Som tidigare nämnt skriver Myndigheten för skolutveckling (2008) att modersmål är mycket viktigt för barnens identitets-, kunskaps- och språkutveckling och att modersmålet skall vara integrerat i den vardagliga verksamheten och skall ingå i förskolans och skolans aktiviteter.

Modersmålsundervisning

Alla tre pedagoger uttalar sig olika men de är ändå inne på samma väg. Rina anser att modersmålsundervisningens betydelse och vikten med att eleverna bör gå till undervisningen har mötts av större förståelse under senare år. Maria har en önskan om att man skall sprida vikten med modersmålsundervisning på alla skolor. Elisabeth anser att modersmålsundervisningen är ett mycket viktigt ämne för barns språkutveckling. Ladberg (2000:183) hävdar att som modersmåls lärare skall man vara beredd på att undervisa på olika stadier från förskolan upp till gymnasiet. Därför är det viktigt att man som pedagog ha kunskaper om alla åldrar och även material som passar alla nivåer. Författaren menar att ibland kan man inte hitta det materialet man behöver och modersmåls läraren kan behöva tillverka något lämpligt arbetsmaterial. Grupperna kan även variera storleksmässigt. När jag själv gick på modersmålsundervisning var vi närmare tio- tjugotals elever. Vi var på olika nivåer och läraren hade alltid med sig olika texter till olika elever. Modersmåls läraren var tvungen att anpassa texterna efter varje individ eftersom alla låg på olika nivåer.

Elisabeth hävdar att barnen skall prata sitt modersmål hemma och när de är i skolan vill hon att de pratar det svenska språket för att de ska utveckla båda språken. Ladberg berättar om en bibliotekarie som jobbar på att stärka barnens identitet. De brukar ha biblioteksanvisningar för alla 6 åringar i alla förskolor. De brukar visa böcker för barnen och det är inte endast svenska böcker utan även någon bok på varje språk som talas i gruppen. (Ladberg, 2000:118) Jag anser att det är ett bra sätt att påbörja med identitetsförstärkning redan i tidig ålder. Det förefaller vara bra, både enligt mina intervjupersoner och även mig själv, att både för svenska och invandrarbarn får se att det är naturligt att läsa böcker på alla språk och att dessa böcker finns tillgängliga på biblioteken och att man får lov att låna dem.

Alla tre pedagoger anser att modersmålsundervisningen skall vara obligatorisk och få fler timmar. Ladberg (2000:182-183) skriver om att modersmålet inte är obligatoriskt utan frivilligt och att den är schemalagt efter skoltid och att den är beroende av elevernas och föräldrarnas intresse. Jag anser att hade de lagt modersmålsundervisningen under skoltid och att det hade varit ett ämne för sig, hade många fler blivit intresserade och anmält sig. Eleverna är redan trötta efter skoldagens slut och att de lägger modersmålsundervisningen efter skoltid upplever eleverna det som mycket krävande och frustrerande. Därför anser jag att modersmålsundervisning under skoltid hade varit mer givande och hade fått mer status än vad den gör och har idag.

Skolans miljö

Elisabeth har en önskan och det är att hon vill att modersmålsundervisningen skall läggas under skoltid. Rinas elever som går i F-5 kommer under skoltid medan åk 6-9 kommer efter skolan. Maria undervisar både under och efter skoltid. Elisabeths elever som går i F-2 har modersmålsundervisning under skoltid och de som går från åk 3-9 har undervisning efter skolan. Ladberg (2000:182) skriver om modersmål som ett skolämne som skiljer från övriga skolämnena. Den är frivillig och schemalagt efter skoltid därför är den beroende av elevernas och föräldrarnas intresse. Jag själv menar att det är nog alla modersmålslärares dröm att lägga modersmålsundervisning under skoltid men det är en fråga som bör diskuteras. Jag tror att elevernas inställning till modersmålsundervisning ändras då och allt fler blir intresserade. Ladberg (2000:185) anser att modersmålsundervisning efter skolan är en nackdel eftersom den blir övergiven från andra ämnen i skolan. Modersmålsläraren får ingen bra kontakt med de övriga lärarna på skolan och på så sätt blir det svårare att få information om planering i andra ämnen. Författaren menar vidare att vissa lärare försöker att lägga undervisningen under lunchtid eller håltimme för att tiderna skall passa eleverna.

Både Rina och Elisabeth arbetar numera på en enda skola medan Maria är på fem olika skolor. Rina och Maria jobbar från förskoleklass upp till nionde klass medan Elisabeth jobbar på högstadiet. De tillhör olika arbetslag. Rina har tillhört ett arbetslag i några år, Maria tillhör 3-5 arbetslaget och Elisabeth tillhör högstadieslaget. Rina är inte helt nöjd med miljön och det som hon anser är jobbigt är att hon måste dela klassrummet med två andra modersmåls lärare. De måste därför anpassa sina scheman efter varandra och även hitta rätt tid för eleverna för att det även ska passa dem, eftersom de inte får missa något viktigt ämne när de har modersmål. Jag anser att detta är väldigt frustrerande att behöva tänka på mycket annat än själva undervisningen. Jag anser att det är viktigt att man trivs i den miljö man arbetar i för att man som pedagog skall orka arbeta och för att lektionerna skall vara givande för eleverna.

Sammanfattning

I detta arbete har jag undersökt hur tre modersmåls lärare ser på modersmålsundervisning. Dessa har jag intervjuat för att kunna besvara mina frågeställningar. Mina frågeställningar bestod av tre frågor som jag kommer att besvara nedan.

Vilken betydelse har modersmålsundervisning i skolan?

Genom att ha modersmålsundervisning i skolan utvecklar eleven sin identitet. Det är viktigt för ett barn att komma i kontakt med sitt modersmål för att det ska känna sig tryggt och speciellt när det har hamnat i en helt okänd miljö. Den kan därmed uttrycka sina känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden.

Finns det eventuella nackdelar med att vara tvåspråkig?

En nackdel med att vara flerspråkig är att man kan känna identitetskris och inte veta vilken kultur man tillhör. En annan nackdel är att man inte kan uttrycka sig på rätt sätt och därmed kan man uppfattas fel.

Finns det risk för att det ena språket får större betydelse än det andra?

Det beror helt och hållet på det språket man talar i vardagen. Min intervju person Maria anser att det svenska språket prioriteras i första hand och modersmålet halkar efter. Däremot menar Elisabeth att de elever som behärskar sitt modersmål föredrar att prata det med henne och de som inte behärskar det riktigt föredrar att prata det svenska språket. Ladberg menar att för den flerspråkiga finns det alltid ett språk som känns mest naturligt att prata i vardagen och det är oftast modersmålet. Ladberg menar att barn som ska lära sig ett nytt språk måste vara viktigt för dem. (Jfr Ladberg 2003)

Framtida forskning

I denna uppsats har jag mest fokuserat på modersmåls lärarnas åsikter angående modersmål och flerspråkiga barns språkutveckling. Det skulle vara intressant att göra en vidare kvalitativ undersökning med skolledare, ämneslärare, föräldrar och elever. På så sätt får man en bredare bild om modersmålets betydelse för de här grupperna. Jag anser att det behövs mer forskning inom detta ämnesområde eftersom Sverige blir alltmer ett flerspråkigt samhälle och som pedagog måste man ha kunskap om hur man skall på ett professionellt sätt undervisa elever med andra språk än svenska.

Referenslista

Claesson, Silwa (2007). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter m.fl. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts juridik.

Fägerborg, Eva ”Intervju”, i Kaijser, Lars & Öhlander, Magnus (red.1999). *Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur

Hultinger, Eva-Stina & Wallentin, Christer (1996). *Den mångkulturella skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Håkansson, Gisela (1998). *Språkinläring hos barn*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, Gunilla (2000, A). *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, Gunilla (2000, B). *Tala många språk*. Helsingborg: Carlsson Bokförlag.

Ladberg, Gunilla (2003). *Barn med flera språk – tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.

Myndigheten för skolutveckling (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens- och metodmaterial*. Stockholm: Tryckeri AB.

Partanen, Petri (2007). *Från Vygotskij till lärande samtal*. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Reinecker, Lotte & Stray Jorgensen, Peter (2008). *Att skriva en bra uppsats*. Malmö: Liber AB.

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Ordörrådet AB.

Skolverket (1993). *Mer än ett modersmål – Hemspråksdidaktik*. Stockholm: HLS Förlag.

Sundberg, Eva. (Red) (2008). *Sociolingvistik*. Stockholm: Liber AB.

Vygotskij, Lev (1995). *Fantasi och kreativitet*. Göteborg: Daidalos AB.

Westergren, Eva & Åhl, Hans (2007). *Mer än ett språk – en antologi om flerspråkigheten i norra Sverige*. Falun: Norstedts Akademiska Förlag.

Elektroniska källor

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=1914279> 2011-12-07

www.modersmal.skolverket.se/samiska/index.php/om-tema-modersmal 2011-12-07

Bilaga

Intervjufrågor till språklärare

1. Hur länge har du arbetat med modersmålsundervisning?
2. Har du sett någon förändring under den tid du arbetat?
3. Om ja, vad?
4. Vad anser du är fördelar med att vara tvåspråkig?
5. Finns det nackdelar med att vara flerspråkig?
6. Hur ser eller upplever du att barnen lär sig modersmålet?
7. Anser du att något av språken blir lidande när man är flerspråkig?
8. Vad vill barnen tala mest svenska språket eller modersmålet?
9. Vad anser du är viktigast att barnen talar?
10. Hur ser du på modersmålsundervisning?
11. Hur många förskolor/skolor är ni på och undervisar?
12. Hur ser er arbetsmiljö ut?
13. Tillhör du något arbetslag på skolan?
14. Är undervisningen schemalagt eller missar barnen något ämne i skolan när de deltar i modersmålsundervisning?
15. Anser du att modersmålsundervisningen påverkar inläringen av svenska?
16. Är modersmålet obligatorisk?
17. Vilka elever har rätt till modersmålsundervisning?
18. Tror du det finns språk som är svårare att lära sig än andra?
19. Viket språk tror du talas mest i hemmet?
20. Har du något begrepp av hur barnens föräldrar förhåller sig till modersmålsundervisning?
21. Har du något ytterligare du vill tillägga?